

Nasjonal retningslinje for pass- og ID-kortmyndighetens behandling av saker etter passloven, ID-kortloven og pass- og ID-kortforskriften

Dokumenteier:		Versjon:
Avdelingsdirektør, Politifagavdelingen, Politidirektoratet		1.4
Dokumentforvalter:	Arkivreferanse:	Godkjent dato:
UNO002, ID-seksjonen, Politifagavdelingen, Politidirektoratet	20/123681	28.03.2025

Innhold

1. Innledning	7
2. Roller og ansvar ved saksbehandling.....	7
2.1 Passmyndighet og ID-kortmyndighet	7
2.2 Politidirektoratets ansvar og oppgaver	7
2.3 Ansvar som påhviler ansatte ved pass- og ID-kortmyndigheten	8
3. Passregisteret og ID-kortregisteret – taushetsplikt, bruk og utlevering av opplysninger, innsyn, retting, begrensning av behandling og sletting	8
3.1. Omfanget av taushetsplikten	8
3.2. Tilgang til passregisteret og ID-kortregisteret	9
Opplysninger fra passregisteret og ID-kortregisteret skal oppbevares og behandles på en betryggende måte for å hindre uautorisert innsyn, bruk og utlevering.	9
3.2.1. Tilgang til passregisteret etter passloven § 9 og ID-kortregisteret etter ID-kortloven § 10	9
3.2.2. Uthenting av opplysninger fra passregisteret og ID-kortregisteret til andre politimessige formål – passloven § 11 og ID-kortloven § 12 ...	9
3.2.3. Utlevering av opplysninger for å kontrollere ekthet av pass eller nasjonalt ID-kort – passloven § 10 og ID-kortloven § 11	9
3.2.4. Hente ut fingeravtrykk i pass og nasjonalt ID-kort	10
3.2.5. Utlevering av foto fra passregisteret eller ID-kortregisteret – forholdet til offentleglova	10
3.2.6. Utlevering til utenlandske politimyndigheter og sikkerhetstjenester	10
3.2.8. Den registrertes rett til innsyn – personvernforordningen art. 15, pass- og ID-kortforskriften § 5-4	12
3.2.10. Begrenset behandling av opplysninger – personvernforordningen art. 18, pass- og ID-kortforskriften § 5-5 andre ledd.....	13
3.2.11. Sletting av opplysninger – pass- og ID-kortforskriften § 5-6	13
4. Vilkår for å få utstedt pass og nasjonalt ID-kort.....	14
4.1. Personlig fremmøte	14
4.2. Godtgjøring av identitet	15
4.2.1. Bevisbyrde og beviskrav	15
4.2.2. Dokumentasjonskrav ved utstedelse av pass og nasjonale ID-kort til norske statsborgere.....	16
4.2.2.1 Dokumentasjonskrav ved utstedelse av nasjonale ID-kort til utenlandske statsborgere	17
4.2.3. Kontroll av søknaden	18

4.2.3.1 Innlevering eller beslag ved mistanke om falskt/forfalsket dokument eller ved mistanke om imposter	18
4.3. Godtgjøring av statsborgerskap for norske statsborgere	21
5. Vilkår for pass og nasjonalt ID-kort til barn og til personer som er fratatt rettslige handleevne, der fratakelsen omfatter retten til å få utstedt pass og nasjonalt ID-kort med reiserett – passloven § 4 og ID-kortloven § 4	23
5.1. Hovedregel – samtykke og legitimasjon fra personer med foreldreansvar	23
5.2. Unntaksbestemmelser	26
5.2.1. Utenlandsreise i medhold av barnelova § 41	27
5.2.2. Særlige tilfeller – åpenbart ubetenkelig	28
5.3. Andre særskilte forhold ved saker som berører barn	30
5.3.1. Pass og nasjonalt ID-kort til barn født i Norge og som ikke er registrert med navn i Folkeregisteret	30
5.3.2. Barnets beste - forholdet til Grunnloven § 104 og barnekonvensjonen art. 3 og art. 12	30
5.3.3. Tap av barns pass og nasjonalt ID-kort	31
5.4. Særskilte forhold ved saker som berører barn i utlandet	31
5.4.1. Barnet befinner seg i geografisk avstand til foreldrene	31
5.4.2. Førstegangssøknad om pass til barn som er født i utlandet	32
5.4.3. Der en av foreldrene forsøker å forhindre retur fra utlandet til Norge	32
5.4.4. Barn som ufrivillig er etterlatt i utlandet	32
5.4.5. Anerkjennelse av utenlandske rettsavgjørelser om foreldreansvar	32
6. Nektelsesgrunner – passloven § 5, ID-kortloven § 5 og pass- og ID-kortforskriften kap. 4	34
6.1. Absolutt nektelsesgrunn – passloven § 5 første ledd og ID-kortloven § 5 første ledd	34
6.1.1. Saker som gjelder prøveløslatte – passloven § 5 første ledd bokstav d), ID-kortloven § 5 første ledd bokstav d)	35
6.2. Forhold som kan gi grunnlag for å nekte utstedelse av pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett – passloven § 5 andre ledd og ID-kortloven § 5 andre ledd	36
6.2.1. Særlig om personer underlagt soning i fengsel eller behandling ved institusjon – behov for legitimasjon	37
6.3. Andre forhold som kan gi grunnlag for nektelse – passloven § 5 tredje ledd og ID-kortloven § 5 tredje ledd	37
6.3.1. Misbruk av pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett – passloven § 5 tredje ledd bokstav a), ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav a og c	37

6.3.2. Formålet med reisen er ulovlig virksomhet – kravet til skjellig grunn – passloven § 5 tredje ledd bokstav b) første alternativ, ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav b).....	38
6.3.3 Grunn til å tro at søkeren på grunn av sinandel eller omstendighetene for øvrig vil pådra det offentlige kostnader – passloven § 5 tredje ledd bokstav b) andre alternativ, ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav a)	40
6.3.4. Der søkeren har fått lån til hjemreise fra en norsk representasjon i utlandet mot sikkerhet i søkerens pass, og tilbakebetaling av lånet ikke har funnet sted – passloven § 5 tredje ledd bokstav c).....	41
6.3.5. Der søkerens psykiske helsetilstand er alvorlig svekket og det derfor er betydelig fare for at søkeren ikke vil være i stand til å ta vare på seg selv i utlandet – passloven § 5 tredje ledd bokstav d), ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav a)	41
6.3.6. Gjentatte tap av pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett- passloven § 5 tredje ledd bokstav e), ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav a)	43
6.3.7. Nektelse etter passloven § 5 tredje ledd bokstav f) og ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav d)	44
6.3.8. Nektelse etter passloven § 5 tredje ledd bokstav g) og ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav e)	45
6.3.9. Forholdsmessighetsvurderingen – passloven § 5 fjerde ledd og ID-kortloven § 5 fjerde ledd.....	46
6.3.10. Vedtakets varighet.....	47
6.3.11. Nektelse av midlertidig pass – pass- og ID-kortforskriften § 4-2	47
6.3.12. Utstedelse av pass med begrenset gyldighetsområde og begrenset gyldighetstid i særlige tilfeller – passloven § 5 femte ledd	48
6.4 Behandling av informasjon fra Agent 5.0	49

7. Tilbakekall, innlevering og beslag – passloven § 7 og ID-kortloven § 8..... 49

7.1. Vilkårene etter § 3 og § 4 er ikke oppfylt – passloven § 7 første ledd bokstav a, ID-kortloven § 8 første ledd bokstav b	50
7.2. Nektelsesgrunner etter passloven § 5 eller ID-kortloven § 5 – passloven § 7 første ledd bokstav b, ID-kortloven § 8 første ledd bokstav a	50
7.3. Passet eller ID-kortets utseende eller innhold er endret – passloven § 7 første ledd bokstav c, ID-kortloven § 8 første ledd bokstav c	50
7.4. Skade, slitasje etc. – passloven § 7 første ledd bokstav d, ID-kortloven § 8 første ledd bokstav d	51
7.5. Ikke betryggende oppbevaring av passet eller det nasjonale ID-kortet med reiserett, – passloven § 7 første ledd bokstav e, ID-kortloven § 8 første ledd bokstav a jf. 5 tredje ledd bokstav a.....	52
7.6. Passet eller ID-kortet finnes i uvedkommendes besittelse – passloven § 7 første ledd bokstav e, ID-kortloven § 8 første ledd bokstav § e.....	52
7.7. Beslag – passloven § 7 andre og tredje ledd, ID-kortloven § 8 tredje og fjerde ledd.....	53

8. Dokumenttyper, gyldighetstid, prioritert produksjon og ekspresslevering ... 54

8.1. Ordinært pass og nasjonalt ID-kort – pass- og ID-kortforskriften § 6-1 og § 6-2	54
8.1.1. Begrensninger i gyldighetstiden for pass og nasjonalt ID-kort med reiserett – tap av statsborgerskap ved fravær fra riket – pass- og ID-kortforskriften § 6-2 andre ledd	55
8.1.2. Begrensninger i gyldighetstiden for pass og nasjonalt ID-kort med reiserett – samtykke fra bare den ene forelderen – pass- og ID-kortforskriften § 6-2 første ledd	55
8.1.3 Begrensninger i gyldighetstiden for nasjonalt ID-kort for utenlandske borgere – pass- og ID-kortforskriften § 2 A-3	55
8.2. Midlertidig pass – pass- og ID-kortforskriften § 6-3	56
8.2.1. Søknad om midlertidig pass som fremmes ved honorære konsulater ...	57
8.2.2. Utstedelse av midlertidig pass og «previsa» uten fødselsnummer	57
8.2.3. Pass til barn der den ene forelder ikke vil utlevere allerede utstedt pass	58
8.3. Ekstra pass	58
9. Prioritert produksjon og ekspresslevering	59
9.1. Særskilt om ekspresslevering	59
10. Gebyr – pass- og ID-kortforskriften kap. 7	60
10.1. Gebyrfritt pass og nasjonalt ID-kort	61
11. Saksbehandlingsrutiner	61
11.1. Registrering av søknad	61
11.1.1. Sperret adresse og behandling av søknad	62
11.1.2. Avvisning av søkere – forvaltningens veiledningsplikt	62
11.1.3. Signalement	63
11.1.4. Fødested og fødeland	63
11.1.5. Manglende fødselsnummer	65
11.1.6. Ansiktsfoto- pass- og ID-kortforskriften § 2-6	66
11.1.7. Fingeravtrykk – pass- og ID-kortforskriften § 2-7	67
11.1.8. Navnetrekk – pass- og ID-kortforskriften § 2-8	67
11.1.9. Personer som ikke kan avgi navnetrekk	68
11.2. Sletting av biometrisk informasjon	68
11.3. Vedtak	68
11.3.1. Vedtaksmyndighet	68
11.3.2. Innvilgelse av søknaden – positivt vedtak	69
11.3.3. Negative vedtak	69
11.3.4. Utlevering av nasjonalt ID-kort uten reiserett og nasjonalt ID-kort til utenlandske statsborgere til søkere mellom 13 og 18 år	70
11.4. Hittepass/-ID-kort	71
11.5. Makulering	71

11.6. Saker som gjelder barn – ett vedtak per barn.....	72
---	----

Ikrafttredelse

Retningslinjen trer i kraft 1. januar 2026. Ettersom det kun er en liten endring i punkt 10.1 får retningslinjen ikke nytt nummer.

Denne retningslinjen erstatter ROPD-2020-8-4 datert 1. april 2025.

1. Innledning

Retningslinjen gjelder for utføring av oppgaver etter passloven, ID-kortloven og pass- og ID-kortforskriften, og for saksbehandlingen ved pass- og ID-kortmyndigheten i Norge og passmyndigheten ved utenriksstasjonene. Det forutsettes at saksbehandlerne har grunnleggende kunnskap om forvaltningsloven, særlig om kapitlene III (Almindelige regler om saksbehandlingen), IV (Om saksforberedelse ved enkeltvedtak), V (Om vedtaket) og VI (Om klage og omgjøring).

Det forutsettes også at saksbehandlerne holder seg oppdatert på brukerhåndboken for Passweb som angir rutiner i saksbehandlingssystemet.

2. Roller og ansvar ved saksbehandling

2.1 Passmyndighet og ID-kortmyndighet

Politiet er ansvarlig myndighet for pass og nasjonalt ID-kort som utstedes etter passloven, ID-kortloven og pass- og ID-kortforskriften. I utlandet utstedes pass av utenriksstasjoner som har fått myndighet til det, jf. passloven § 2 andre ledd. Nærmere bestemmelser om behandling og avgjørelse av søknad om pass som fremmes ved norsk utenriksstasjon er gitt i pass- og ID-kortforskriften § 1-3. Utenriksdepartementet er administrativt ansvarlig og bestemmer hvilke utenriksstasjoner som skal utstede pass.

Utenriksstasjoner som er ambassade eller fagkonsulat har myndighet til å treffe vedtak etter passloven, jf. Utenriksinstruksen kap. 8, § 9. Honorære utenriksstasjoner har ikke myndighet til å treffe vedtak etter passloven, men kan ved behov bistå overordnet fagstasjon med mottak av søknad og fysisk utstedelse av midlertidig pass.

Alle vedtak etter passloven, ID-kortloven og pass- og ID-kortforskriften kan påklages til Politidirektoratet, jf. passloven § 2 tredje ledd, ID-kortloven § 13 og forvaltningsloven § 28.

2.2 Politidirektoratets ansvar og oppgaver

Politidirektoratet er overordnet myndighet for utstedelse og forvaltning av pass og nasjonalt ID-kort, og er siste instans ved klagebehandling av vedtak etter passloven, ID-kortloven og pass- og ID-kortforskriften.

For å ivareta sikkerheten fastsetter Politidirektoratet styringsrammeverk for utstedelse og forvaltning av pass og nasjonalt ID-kort, jf. § 1-2 i pass og ID-kortforskriften. Avvik og hendelser som oppstår skal varsles og rapporteres etter

fastlagte rutiner og retningslinjer. Utenriksstasjonene er underlagt tilsvarende ledelsessystem for sikkerhet fra Utenriksdepartementet.

2.3 Ansvar som påhviler ansatte ved pass- og ID-kortmyndigheten

Tjenestestedene har et selvstendig ansvar for å sørge for tilstrekkelig opplæring av sine ansatte. Dette omfatter ansvaret for informasjonsdeling av sentrale endringer/oppdateringer eller føringer i rutiner ved bruk av lokalt utstyr, og et tilsvarende ansvar for forvaltningens praksis.

Ansatte ved pass- og ID-kortmyndigheten har dertil et selvstendig ansvar for å sette seg inn i gjeldende regelverk, retningslinjer og praksis. Politidirektoratets vedtak er tilgjengelig ved innlogging på Lovdata og vil være retningsgivende for forvaltningens praksis.

Tjenestestedene er forpliktet til å ha rutiner for håndtering av avvik og hendelser, føring av beholdning av midlertidige pass, behandling av retur fra pass- og ID-kortprodusent og andre sentrale forhold som må eller bør rapporteres.

Tjenestestedene må henvende seg til Politiets IT-enhet (PIT) i den utstrekning dette er påkrevd for å ivareta sine oppgaver. Henvendelser vedrørende regelverk rettes til Politidirektoratet v/ID-seksjonen. Slike henvendelser skal alltid behandles internt først og sendes via linjen i distriktet. Henvendelser som gjelder konkrete enkeltsaker rettes til kompetansemiljøet i den nasjonale vedtakslinjen (NVL) i Øst politidistrikt for å unngå at Politidirektoratet gir føringer i enkeltsaker som senere kommer til direktoratet som klagesak, og dermed fratar søkeren reell to-instansbehandling. Den nasjonale vedtakslinjen har vedtaksmyndighet i saker om pass og nasjonale ID-kort utenfor ordinær åpningstid for politiet og i visse sakstyper for utenriksstasjonene. Utenriksstasjonenes henvendelser til PIT går via UDs IKT- servicedesk.

3. Passregisteret og ID-kortregisteret – taushetsplikt, bruk og utlevering av opplysninger, innsyn, retting, begrensning av behandling og sletting

3.1. Omfanget av taushetsplikten

Offentlige tjenestepersoner plikter å bevare taushet overfor uvedkommende om opplysninger fra passregisteret og ID-kortregisteret, jf. taushetspliktbestemmelsen i forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1. Taushetsplikten omfatter også informasjon av betydning for informasjonssikkerheten.

3.2. Tilgang til passregisteret og ID-kortregisteret

Opplysninger fra passregisteret og ID-kortregisteret skal oppbevares og behandles på en betryggende måte for å hindre uautorisert innsyn, bruk og utlevering.

3.2.1. Tilgang til passregisteret etter passloven § 9 og ID-kortregisteret etter ID-kortloven § 10

Tilgang (rett til direkte søk) til opplysninger i passregisteret og ID-kortregisteret kan kun gis til ansatte i passmyndigheten (inkludert utenriksstasjoner), ID-kortmyndigheten, Politidirektoratet, Kripos og norsk grensekontrollmyndighet.

Opplysningene skal kun benyttes til bruk for utstedelse, forvaltning, innlevering eller beslag av pass eller nasjonalt ID-kort eller for utførelse av grensekontroll, jf. passloven § 9 og ID-kortloven § 10.

3.2.2. Uthenting av opplysninger fra passregisteret og ID-kortregisteret til andre politimessige formål – passloven § 11 og ID-kortloven § 12

Adgangen til å benytte opplysninger fra passregisteret og ID-kortregisteret skal begrenses til situasjoner der dette kan være av vesentlig betydning for utførelsen av sentrale politioppgaver. Hvilke situasjoner som kan begrunne uthenting av opplysninger er listet opp i passloven § 11 første ledd bokstavene a-f og ID-kortloven § 12 første ledd bokstavene a-g.

Uthenting av opplysninger i passregisteret og ID-kortregisteret til disse formålene kan skje ved direkte tilgang, jf. passloven § 11 andre ledd og ID-kortloven § 12 andre ledd. Spørsmålet om hvem i politiet som skal ha slik direkte tilgang beror blant annet på kravene til en forsvarlig organisering av virksomheten, personvern hensyn og tilgjengelige ressurser. Det presiseres at annet personell enn passmyndigheten og ID-kortmyndigheten kun skal ha lesetilgang i passregisteret og ID-kortregisteret.

Den som ber om utlevering av opplysninger må opplyse hvilken hjemmel som gir adgang til utlevering. Anmodningen om uthenting av opplysninger må arkiveres.

3.2.3. Utlevering av opplysninger for å kontrollere ekthet av pass eller nasjonalt ID-kort – passloven § 10 og ID-kortloven § 11

En rekke private og offentlige aktører kontrollerer pass og nasjonalt ID-kort i ulike sammenhenger. For å styrke identitetskontrollen, er det behov for at disse får adgang til relevante opplysninger i passregisteret eller ID-kortregisteret.

Passloven § 10 og ID-kortloven § 11 gir hjemmel til tilgang til opplysninger i registeret som er nødvendige for å kontrollere om passet eller ID-kortet er ekte, om den som fremviser det er rett innehaver, eller om passet eller ID-kortet er meldt tapt eller stjålet. Bestemmelsene vil også kunne dekke eventuelle behov

for utlevering av opplysninger for å avklare om en person innehar et pass eller et nasjonalt ID-kort. Det er ingen begrensninger i hvem som kan få utlevert opplysninger fra passregisteret eller ID-kortregisteret i verifiseringsøyemed etter disse bestemmelsene.

Utleveringen av opplysninger skjer ved direkte tilgang som går ut på treff eller ikke-treff. Dette er en praktisk og effektiv måte å kontrollere opplysningene på, uten at det kontrollerende organet får innsyn i de faktiske personopplysningene i registeret.

3.2.4. Hente ut fingeravtrykk i pass og nasjonalt ID-kort

Etter passloven § 6 andre ledd kan det til bruk for senere verifisering eller kontroll av passinnehaverens identitet «innhentes og lagres i passet biometrisk personinformasjon i form av (...) fingeravtrykk (to fingre)». Tilsvarende bestemmelse for nasjonalt ID-kort er inntatt i ID-kortloven § 3 andre ledd.

I pass- og ID-kortforskriften § 2-7 er det gitt nærmere bestemmelser om opptak av fingeravtrykk av to fingre (fortrinnsvis pekefingre) som lagres på den elektroniske brikken.

Politidirektoratet har i enkelte saker gitt tillatelse til uthenting av fingeravtrykk fra pass ved identifisering av døde personer. Direktoratet har også samtykket i uthenting av fingeravtrykk fra den elektroniske brikken i passet i anledning etterforskning i sak tilknyttet savnet person. Direktoratet la til grunn til at vedkommende ville ha samtykket dersom det hadde vært mulighet til det.

Anmodning om uthenting av fingeravtrykk fra den elektroniske brikken i pass eller nasjonalt ID-kort må behandles konkret i hver enkelt sak.

3.2.5. Utlevering av foto fra passregisteret eller ID-kortregisteret – forholdet til offentleglova

Etter offentleglova § 26 tredje ledd kan det gjøres unntak fra offentlighet for personbilder som er tatt inn i et personregister. Denne bestemmelsen må ses i sammenheng med åndsverksloven § 104 som bestemmer at fotografi som avbilder en person ikke kan gjengis eller vises offentlig uten vedkommendes samtykke. Vernet gjelder i personens levetid og i 15 år etter utløpet av dødsåret. I § 104 første ledd bokstavene a-f er det listet opp unntak fra kravet om samtykke fra den avbildede. Justisdepartementet har i «Rettleiar til offentleglova» uttalt at det ikke bør praktiseres meroffentlighet med mindre ett av vilkårene i bestemmelsen er oppfylt. Det mest praktiske unntaket vil være bestemmelsen som fremgår av bokstav a, dvs. når «avbildningen har aktuell og allmenn interesse». Det må likevel utvises varsomhet, og det må vurderes om utlevering kan virke støtende på den det gjelder eller på pårørende.

3.2.6. Utlevering til utenlandske politimyndigheter og sikkerhetstjenester

Utenlandske politimyndigheter og sikkerhetstjenester kan til formål som nevnt i passloven § 11 og ID-kortloven § 12 få utlevert informasjon fra passregisteret eller ID-kortregisteret uten dokumentinnehaverens samtykke når dette er nødvendig for myndighetsutøvelsen for den utenlandske politimyndigheten. Utleveringen må ikke være uforholdsmessig. Hensynene i saken må derfor veies mot hverandre forut for utlevering. Vurderingen må blant annet ta i betraktning hva opplysningene konkret går ut på og hvordan de kan komme til å bli brukt eller behandlet i mottakerlandet. Se også personvernforordningen kap. V om overføring av personopplysninger til tredjestater eller internasjonale organisasjoner.

Overføring av opplysninger til utlandet reguleres for øvrig av nordisk avtale, SIS-loven, Schengen-konvensjonen, Interpol- og Europol-regelverk.

Utleveringen besluttes av PST, Kripos, Økokrim eller av det politidistrikt som mottar anmodningen fra utenlandsk myndighet.

Dersom en utenriksstasjon mottar anmodning fra utenlandske myndigheter om utlevering av data fra passregisteret eller ID-kortregisteret, kan utenriksstasjonen beslutte å utlevere slik informasjon i saker som gjelder spørsmål om å identifisere en savnet eller avdød norsk borger, eller i tilfeller der en norsk borger på grunn av somatisk eller psykisk sykdom ikke kan gjøre rede for seg selv.

Gjelder spørsmålet utlevering av fingeravtrykk vises det til pkt. 3.2.4. Informasjon kan også utleveres til utenlandske myndigheter dersom den registrerte har gitt uttrykkelig samtykke. Utlevering av opplysninger besluttes av stasjonssjefen.

Anmodninger til utenriksstasjonen fra utenlandske myndigheter om utlevering av data fra passregisteret eller ID-kortregisteret til *andre formål* enn nevnt over, må rettes gjennom ordinære politikanaler. I slike tilfeller må utenlandske myndigheter henvises til å ta direkte kontakt med norsk politi gjennom ordinært politisamarbeid. Det er kun i ev. hastesaker at utenriksstasjonen kan forelegge saken for den nasjonale vedtakslinjen eller for Kripos, for beslutning av om informasjon fra passregisteret eller ID-kortregisteret kan utleveres. Forespørselen fra utenlandske myndigheter og beslutningen fra norsk politi skal være skriftlig.

3.2.7. Utlevering av opplysninger fra passregisteret eller ID-kortregisteret uhindret av taushetsplikt

Noen lover har bestemmelser om plikt for andre til å utlevere opplysninger som er nødvendig for å opplyse en sak eller for å kontrollere om bestemte vilkår er til stede. Dersom den aktuelle lovbestemmelsen fastsetter eller klart forutsetter at taushetsplikten ikke skal gjelde, plikter pass- og ID-kortmyndigheten etter

anmodning fra vedkommende etat å utlevere opplysninger fra passregisteret eller ID-kortregisteret.

Eksempler på lovbestemmelser som pålegger andre å utlevere opplysninger uhindret av taushetsplikten er folketrygdloven § 21-4, utlendingsloven § 84, §84a og § 100 andre og tredje ledd.

3.2.7.1 Muntlig utlevering

Utlevering av opplysninger fra passregisteret og ID-kortregisteret skal som hovedregel gjøres skriftlig, men det vil i noen unntakstilfeller (hastesaker) være nødvendig å utlevere opplysninger også muntlig. Dette vil for eksempel gjelde saker der barnevernet har overtatt omsorgen for et barn og det foreligger fare for barnebortføring. Selv om opplysninger i et slikt tilfelle utleveres muntlig, skal ansvarlig saksbehandler opprette et notat i Websak for å sikre notoritet i saksbehandlingen. I notatet skal det redegjøres for hvilke opplysninger som er utlevert, hvem opplysningene er utlevert til og hvilket hjemmelsgrunnlag som er lagt til grunn for utleveringen.

3.2.7.2 Utlevering av opplysninger til utlendingsmyndighetene

Det fremgår av pass- og ID-kortforskriften § 5-3a at opplysninger fra passregisteret og ID-kortregisteret kan utleveres til utlendingsmyndighetene til bruk i arbeid etter utlendingsloven med å avklare identiteten til en person som har plikt til å gi opplysninger om egen identitet.

3.2.8. Den registrertes rett til innsyn – personvernforordningen art. 15, pass- og ID-kortforskriften § 5-4

Enhver som er registrert i passregisteret eller i ID-kortregisteret har rett til innsyn i personopplysningene som er registrert om vedkommende i disse registrene. Retten til innsyn gjelder også øvrig informasjon som er listet opp i personvernforordningen artikkel 15 nr. 1 bokstavene a)-h). En begjæring om innsyn skal fremmes ved personlig oppmøte og det skal tas kopi av vedkommendes dokumentasjon på identitet. Dokumentasjonskravet i pass- og ID-kortforskriften § 2-2 skal følges. Begjæringen og kopi av fremlagt identitetsbevis skal legges ved oversendelsen til direktoratet, som er vedtaksmyndighet, jf. pass- og ID-kortforskriften § 5-7. En begjæring om innsyn skal alltid etterkommes, jf. pass- og ID-kortforskriften § 5-4.

For innsyn i opplysninger om avgitt/manglende samtykke, se punkt 5.1.

3.2.9. Retting av opplysninger – pass- og ID-kortforskriften § 5-5 første ledd

Opplysninger som hentes fra Folkeregisteret skal ikke endres/overskrives i Passweb. Dersom den registrerte krever å få opplysningene i passregisteret eller

ID-kortregisteret rettet fordi de er uriktige eller mangelfulle, må vedkommende henvises til Folkeregisteret for å få endret opplysningene der før retting kan skje i passregisteret eller i ID-kortregisteret. Pass- og ID-kortmyndigheten kan også selv melde fra til folkeregistermyndigheten om opplysninger som avviker fra det som er registrert i Folkeregisteret, jf. folkeregisterloven § 7-1 første ledd andre setning.

Rettingen i passregisteret eller ID-kortregisteret skjer ved at de opprinnelige opplysningene markeres og suppleres med korrekte eller oppdaterte opplysninger. Retting i form av erstatning av opprinnelige opplysninger med nye kan bare skje når den/de opprinnelige opplysningene åpenbart ikke kan ha betydning som dokumentasjon.

Begjæring om retting av opplysninger i passregisteret eller ID-kortregisteret fremsettes overfor Politidirektoratet som treffer vedtak i saken. Vedtaket kan ikke påklages til overordnet organ.

3.2.10. Begrenset behandling av opplysninger – personvernforordningen art. 18, pass- og ID-kortforskriften § 5-5 andre ledd

Bestemmelser om den registrertes rett til å kreve begrenset behandling av personopplysninger fremgår av personvernforordningen artikkel 18. Dette kan f.eks. gjelde tilfeller der den behandlingsansvarlige ikke trenger opplysningene, men den registrerte har behov for opplysningene for å fastsette, gjøre gjeldende eller forsvare et rettskrav.

Dersom behandlingen begrenses, skal opplysningene behandles i samsvar med personvernforordningen artikkel 18. Opplysninger skal da tilgangsbegrenses, jf. personvernforordningen artikkel 18 nr. 2.

Begjæring om begrensning av behandlingen av opplysninger i passregisteret eller ID-kortregisteret sendes til Politidirektoratet som treffer vedtak i saken. Vedtaket kan ikke påklages til overordnet organ.

3.2.11. Sletting av opplysninger – pass- og ID-kortforskriften § 5-6

Opplysninger i passregisteret og ID-kortregisteret som er nødvendige for utstedelse av pass og nasjonalt ID-kort skal ikke slettes så lenge det kan være aktuelt å utstede pass eller nasjonalt ID-kort. I praksis vil dette kunne være så lenge personen lever. Opplysninger som ikke er nødvendige for utstedelse av pass eller nasjonalt ID-kort, som f.eks. opplysninger om nektelsesgrunner som ikke lenger er aktuelle, må slettes tidligere.

Sletting av opplysninger er ikke ensbetydende med kassasjon, men innebærer i praksis kun at opplysninger skal fjernes fra registeret. Etter at opplysningene er fjernet skal de behandles i samsvar med arkivlovgivningen.

Begjæring om sletting av opplysninger i passregisteret eller ID-kortregisteret sendes til Politidirektoratet som treffer vedtak i saken. Vedtaket kan ikke påklages til overordnet organ. I saker der Politidirektoratet beslutter sletting av opplysninger, sendes det en ordre til Politiets IKT-tjenester som fjerner opplysningene fra registeret/registrene.

4. Vilkår for å få utstedt pass og nasjonalt ID-kort

Norske statsborgere har rett til norsk pass dersom de fyller vilkårene for dette, jf. passloven § 1. Søkeren må godtgjøre sin identitet og sitt norske statsborgerskap, jf. passloven § 3. Det må ikke foreligge passhindringsgrunner, jf. passloven § 5. Pass kan ikke utstedes til personer som ikke frivillig søker om pass, f.eks. på bakgrunn av anmodning fra utenlandske myndigheter som ønsker å deportere en norsk borger fra utlandet.

Norske statsborgere har rett til nasjonalt ID-kort med reiserett dersom de fyller vilkårene for dette, jf. ID-kortloven § 1. Søkeren plikter å godtgjøre sin identitet og sitt norske statsborgerskap, jf. ID-kortloven § 3 andre ledd, jf. pass- og ID-kortforskriften § 2-2. Det må ikke foreligge hindringer for å få nasjonalt ID-kort med reiserett, jf. ID-kortloven § 5.

Norske statsborgere som ikke ønsker det, eller ikke kan få nasjonalt ID-kort med reiserett, men fyller lovens øvrige vilkår, har etter søknad rett til å få nasjonalt ID-kort uten reiserett, jf. ID-kortloven § 1 andre ledd.

Utenlandske borgere har rett til nasjonalt ID-kort uten reiserett dersom de fyller vilkårene for dette, jf. ID-kortloven § 1, jf. pass- og ID-kortforskriften § 2 A-1. Utenlandsk borger er enhver borger som ikke er norsk statsborger. Søkeren skal godtgjøre sin identitet, jf. ID-kortloven § 3 andre ledd, jf. pass- og ID-kortforskriften § 2-2. Søkeren må ha norsk fødselsnummer og oppholdstillatelse eller oppholdsrett i Norge etter utlendingsloven, jf. pass- og ID-kortforskriften § 2 A-1. Formålet med det nasjonale ID-kortet er at innehaveren skal kunne dokumentere sin identitet i Norge.

4.1. Personlig fremmøte

Pass- og ID-kortforskriften § 2-1 setter krav om personlig fremmøte ved søknad om pass eller nasjonalt ID-kort. Søknad om pass kan fremmes for passmyndighet i Norge eller ved norsk utenriksstasjon. Søknad om nasjonalt ID-kort må fremmes for ID-kortmyndighet i Norge. Det er ikke et krav at søknaden fremmes i lokalt politidistrikt eller ved lokal utenriksstasjon. Søkeren står fritt til å velge pass- og ID-kontor. Dersom det kontoret som har mottatt søknaden har behov for bistand fra et annet politidistrikt eller utenriksstasjon for å vurdere forhold ved søknaden, kan dette avklares i direkte kontakt mellom pass- og ID-kontorene.

Pass- og ID-kortforskriften § 2-1 andre ledd åpner for muligheten for å fravike kravet til fremmøte på pass- og ID-kontoret for søkere som er sterkt bevegelseshemmet eller som på grunn av andre omstendigheter har vanskelig for å møte på pass- og ID-kontoret. Pass- og ID-kortmyndigheten kan i slike tilfelle oppsøke søkeren. I disse svært spesielle sakene må det foretas situasjonsbestemte vurderinger av muligheten for å få innhentet de nødvendige opplysningene uten fremmøte på pass- og ID-kontoret.

Når det søkes om pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett til mindreårige og personer som er fratatt rettslig handleevne, eller nasjonalt ID-kort uten reiserett til mindreårige under 13 år, må en forelder med foreldreansvar, verge eller leder av norsk eller utenlandsk barneverntjeneste eller den lederen bemyndiger møte sammen med den umyndige, jf. pass- og ID-kortforskriften § 2-1 tredje ledd. Fosterforeldre kan bemyndiges til å møte i stedet for barneverntjenesten.

Pass- og ID-kortforskriften § 2-1 femte ledd åpner for at det i helt spesielle tilfelle kan søkes om pass uten personlig fremmøte hos passmyndighet eller uten at passmyndigheten oppsøker søkeren. Dette unntaket fra kravet til personlig fremmøte retter seg mot personer som trenger midlertidig pass (nødpass) for å komme seg hjem til Norge eller til nærmeste fagstasjon med passmyndighet. Det vil i slike saker være tett kontakt med fagstasjonen som vil bistå med utførelse av nødvendig identitetskontroll og vurdering.

4.2. Godtgjøring av identitet

4.2.1. Bevisbyrde og beviskrav

Ved søknad om pass og nasjonalt ID-kort er det et krav at søkeren godtgjør sin identitet, jf. passloven § 3 første ledd og ID-kortloven § 3 andre ledd. Pass- og ID-kortforskriften § 2-2 første ledd presiserer at søkeren skal godtgjøre sin folkeregistrerte identitet. Bevisbyrden ligger hos søkeren.

Det er i praksis lagt til grunn at kravet til godtgjøring av identitet ligger høyere enn kvalifisert sannsynlighetsovervekt. Dette betyr at pass- og ID-kortmyndigheten ikke må være i tvil om at søkeren påberoper seg rett identitet før en søknad innvilges.

Kravet til at søkeren skal godtgjøre sin folkeregistrerte identitet er nytt i forbindelse med innføring av ID-kort til utenlandske statsborgere. Tilføyelsen er kun ment å være en forskriftsteknisk endring uten realitetsendringer. Endringen får derfor ikke betydning for norske statsborgere som ennå ikke er registrert i Folkeregisteret, herunder barn som er født og bosatt i utlandet som har foreldre med norsk statsborgerskap, se punkt 5.4.2.

4.2.2. Dokumentasjonskrav ved utstedelse av pass og nasjonale ID-kort til norske statsborgere

Pass- og ID-kortforskriften § 2-2 gir føringer for hvilke opplysninger og hvilken dokumentasjon saksbehandleren skal kreve fremlagt for å vurdere om søkerens folkeregistrerte identitet er godtgjort. Søkeren plikter å legge frem den dokumentasjonen som er nødvendig for å bekrefte identiteten sin. Det sentrale er at saksbehandleren må være sikker på at det utstedes pass og nasjonalt ID-kort til riktig person og til riktig identitet.

Når søkeren tidligere har hatt pass eller nasjonalt ID-kort, skal disse dokumentene benyttes til identifisering. Dette inkluderer også nasjonalt ID-kort for utenlandske statsborgere dersom søkeren har dette, men har blitt norsk statsborger etter utstedelsen. Dersom søkeren ikke tidligere har hatt pass eller nasjonalt ID-kort, eller dersom søkeren har meldt dokumentene tapt, eller passet eller det nasjonale ID-kortet som fremlegges ikke er egnet til å identifisere søkeren, skal søkeren fremlegge annen dokumentasjon som kan bidra til å bekrefte identiteten.

Eksempler på dokumenter som sammen med andre opplysninger kan benyttes i vurderingen av om identiteten er godtgjort:

- Tidligere utløpt norsk eller utenlandsk pass/ID-kort, reisebevis for flyktninger eller utlendingspass
- Gyldig norsk førerkort eller bankkort m/fødselsnummer og bilde
- Original fødselsattest for barn født i utlandet

Personer som har dobbelt eller flere statsborgerskap skal fremlegge pass/ID-kort utstedt av det andre landet dersom de har dette. Dette gjelder kun ved førstegangs utstedelse av norsk pass og/eller nasjonalt ID-kort.

Fastsettelse av søkerens identitet kan være svært utfordrende i de tilfeller der søkeren ikke kan fremlegge noen form for dokumentasjon på folkeregistrert identitet eller i situasjoner der søkeren ikke lenger kan gjenkjennes på fotoet i det tidligere passet eller nasjonale ID-kortet. I slike situasjoner vil det bero på en konkret helhetsvurdering om vilkåret om godtgjort identitet er oppfylt. Pass- og ID-kortmyndigheten må i slike tilfeller støtte seg på flere ulike sett med opplysninger for å vurdere om vilkåret i passloven § 3 første ledd og ID-kortloven § 3 andre ledd er oppfylt. Følgende skritt kan tas i saksbehandlingen for å innhente informasjon om søkerens identitet:

- Benytt ev. tidligere bilde i Passweb for identifisering av søkeren. Dersom søkerens utseende er vesentlig endret, og dette ikke bare skyldes at søkeren har blitt eldre, bes saksbehandleren om å orientere søkeren om dette og be

om tilbakemelding på om søkeren har gjennomført ev. plastiske operasjoner e.l.

- Gjennomfør en samtale eller et ID-intervju med søkeren. Bruk opplysninger fra Folkeregisteret som utgangspunkt for intervjuet. Dersom søkeren er den han/hun oppgir å være, bør han/hun kunne redegjøre for registrerte bosteder og registrerte familierelasjoner. Det kan også være naturlig å stille andre åpne kontrollspørsmål, f.eks. om geografiske forhold på hjemstedet.
- Annen støttedokumentasjon som kan brukes for å fastsette identiteten er for eksempel bostedserklæring, skattekort, bekreftelse fra arbeidsgiver, bekreftelse fra skole mv.

For tidligere utenlandske statsborgere vil kravet til godtgjøring av identitet først og fremst bestå i å godtgjøre rettmessig innehav av identiteten som ble lagt til grunn ved erverv av det norske statsborgerskapet. Dermed vil identiteten som ble lagt til grunn av utlendingsmyndighetene også legges til grunn for utstedelsen av pass og nasjonalt ID-kort, med mindre søknadsbehandlingen avdekker omstendigheter som reiser tvil om identitetens ekthet og korrekthet. I slike saker, som det finnes noen få eksempler på, vil det ikke kunne utstedes pass eller ID-kort før forholdene er nærmere undersøkt. I hvilken utstrekning opplysningene også får betydning for søkerens norske statsborgerskap, vil måtte avgjøres av utlendingsmyndighetene. Etterfølgende tvil om identitet og grunnlaget for innvilget statsborgerskap kan også oppstå hos utlendingsmyndighetene, med den følge at det opprettes sak om tilbakekall av statsborgerskap.

Dersom søkeren identifiserer seg med utenlandske dokumenter, skal pass- og ID-kortmyndigheten opptre varsomt. Utenlandske dokumenters notoritet er ikke nødvendigvis like høy som for norske dokumenter, og i enkelte land kan identitetsdokumenter utstedes uten at identiteten er godt nok kontrollert. Pass- og ID-kortmyndigheten skal i slike tilfeller benytte referansedatabaser for ID-dokumenter, og ved tvil kontakte egne ID-spesialister, Nasjonalt ID-senter eller Kripos ved Dokument- og skriftseksjonen.

For norske borgere bosatt i utlandet kan informasjonen i Folkeregisteret i noen tilfeller være mangelfull eller ikke oppdatert. Status "uregistrert" skal aksepteres så fremt det fremkommer tilstrekkelige oppdaterte opplysninger om søkerens navn, norske statsborgerskap og fødselsnummer.

4.2.2.1 Dokumentasjonskrav ved utstedelse av nasjonale ID-kort til utenlandske statsborgere

Pass- og ID-kortforskriften § 2 A-2 gir føringer for hvilken dokumentasjon og hvilke opplysninger som kreves fremlagt for å vurdere om den utenlandske søkerens folkeregistrerte identitet er godtgjort.

Søkere som er EØS- eller EFTA-borgere skal fremlegge sitt gyldige elektronisk maskinlesbare pass eller ID-kort fra hjemlandet, jf. pass- og ID-kortforskriften § 2A-2 første ledd.

Pass- og ID-kortmyndigheten skal ikke foreta en ny selvstendig vurdering av om vilkårene for EØS- eller EFTA- borgerens oppholdsrett fortsatt er tilstede. Søkeren skal være registrert i Folkeregisteret med fødselsnummer og det er dette som skal legges til grunn for å vurdere om vilkåret i § 2 A-1 første ledd bokstav b er oppfylt.

Tredjelandsborgere skal legge frem norsk oppholdskort som dokumenterer oppholdstillatelsen eller oppholdsretten. Oppholdskortet må fremvises for å dokumentere at vilkåret etter § 2 A-1 første ledd bokstav b er oppfylt. Søkere som har pass fra hjemlandet, norsk utlendingspass eller reisebevis for flyktninger skal også fremlegge dette.

For tredjelandsborgere som ikke har eller kan skaffe seg hjemlandets pass eller norske reisedokumenter, vil pass- og ID-kortmyndigheten kunne kreve fremlagt annen dokumentasjon, i tillegg til oppholdskortet, som kan bidra til å bekrefte søkerens identitet, jf. pass- og ID-kortforskriften § 2-2 andre ledd. Eksempler på slik dokumentasjon fremkommer av punkt 4.2.2.

4.2.3. Kontroll av søknaden

Søkerens identitet og den fremlagte dokumentasjonen må kontrolleres grundig, jf. pass- og ID-kortforskriften § 2-10 første ledd. Fremlagte dokumenter må undersøkes nøye med tanke på ekthet og eventuell manipulasjon/forfalskning. Saksbehandleren må være sikker på at den som innehar dokumentasjonen er rett innehaver. Utstyr for dokumentkontroll, herunder dokumentleser, UV-lampe og lupe skal benyttes for å kontrollere ektheten av fremlagte dokumenter.

Dersom dokumentleseren ikke fungerer må saksbehandlerne, i tillegg til en grundig manuell kontroll, søke med dokumentnummeret direkte i ELYSII.

Dersom pass- og ID-kontoret har fungerende dokumentlesere på øvrige skrankepunkt, skal disse som hovedregel benyttes som støtte i dokumentkontrollen. Kontrollen kan da utføres med bistand fra saksbehandleren som benytter dette skrankepunktet.

4.2.3.1 Innlevering eller beslag ved mistanke om falskt/forfalsket dokument eller ved mistanke om imposter

Dette punktet gjelder dersom det oppstår mistanke om bruk av falskt/forfalsket dokument eller ved mistanke om imposter ved et pass- og ID-kontor i Norge. Utenriktjenesten har egne interne rutiner for ID-kontroll og håndtering av falske dokumenter.

Dersom det ved registrering av en søknad i kontrollinjen, eller ved avgivelse av samtykke, oppstår mistanke om at dokumentet som fremvises er falskt eller

forfalsket, eller ved mistanke om imposter, skal søknaden tas imot på vanlig måte og biometriske data skal innhentes. Søkeren skal deretter orienteres om mistanken og at dokumentet må undersøkes nærmere, og spørres om vedkommende samtykker til dette.

Samtykkeskjemaet finnes på Kilden på "Opplæring pass og ID" under fanen "Innlevering/beslag".

Dersom dokumentinnehaveren ikke samtykker til innlevering av dokumentet, kan pass- og ID-kortmyndigheten beslaglegge dette. Beslaget gjøres i medhold av straffeprosessloven § 206 første ledd andre setning.

§ 206.

Uten beslutning av påtalemyndigheten kan politimann ta beslag når han setter i verk beslutning om ransaking eller pågripelse, og ellers når det er fare ved opphold. Beslag kan tas av enhver når den mistenkte treffes eller forfølges på fersk gjerning eller ferske spor.

Beslaget skal straks meldes til påtalemyndigheten. Finner denne at beslaget bør opprettholdes, utferdiger den en skriftlig beslutning med slikt innhold som nevnt i [§ 205](#) første ledd annet punktum.

Retningslinjene gjelder innlevering/beslag av både norske og utenlandske dokumenter.

Søkeren kan ikke trekke søknaden etter å ha blitt orientert om at det fremlagte dokumentet må undersøkes nærmere. Registreringen er på dette tidspunktet påbegynt, og gebyr må betales og saken underlegges ordinær saksbehandling.

4.2.3.1.1 Søkeren samtykker til innlevering

Saksbehandleren i kontrollinjen skal skrive ut samtykkeskjemaet til søkeren for gjennomlesing. Dersom søkeren samtykker skal skjemaet signeres og søkeren skal få med seg en signert kopi som kvittering på innlevert dokument. Samtykket skal skannes og lastes opp i Passweb. Det skal skrives en observasjon på saken i Passweb:

"Samtykke til innlevering av dokument til undersøkelse (dato)."

Kontrollinjen skal deretter ta kontakt med egen vedtakslinje og avtale på hvilken måte saken eventuelt skal oversendes vedtakslinjen.

Enkelte distrikt har samlokalisering med ID-spesialist/dokumentgransker og får selv vurdere hvilke rutiner for kommunikasjon som skal følges i videre oppfølging. Det er videre variasjoner i distriktene og mellom kontorene på om

kontrollinjen har tilgang til å opprette sak i Websak. Rutinene nedenfor må derfor tilpasses lokale forhold.

Hvis det ikke foreligger andre lokale rutiner, skal kontrollinjen skrive et notat med opplysninger om begrunnelsen for mistanken. Dette skal oversendes vedtakslinjen sammen med en kopi av dokumentet og samtykkeskjemaet. Det fysiske dokumentet skal også oversendes vedtakslinjen.

Ved mottak av saken skal vedtakslinjen opprette sak i Websak. Samtlige saksdokumenter skal lagres i Websak. Vedtakslinjen skal deretter foreta en vurdering av opplysningene i saken og vurdere om dokumentet skal oversendes ID-spesialist/dokumentgransker. Vedtakslinjen skal kontakte vedkommende og avtale hvordan saken skal oversendes (Internpost/rekommandert). Det skal utarbeides et notat i Websak hvor vurderingen fremgår, på hvilken måte saken eventuelt oversendes ID-spesialist/dokumentgransker, hvem dokumentet sendes til og dato for oversendelsen.

Når resultatet fra dokumentundersøkelsen foreligger skal vedtakslinjen oppdatere informasjonen i Websak, og resultatet fra dokumentundersøkelsen skal arkiveres på saken i Websak.

4.2.3.1.2 Søkeren samtykker ikke til innlevering - beslag

Dersom søkeren ikke samtykker til innlevering for utvidet dokumentkontroll, skal dokumentet beslaglegges. Kontrollinjen skal orientere søkeren om at dokumentet beslaglegges og at dokumentet skal underlegges en utvidet dokumentundersøkelse.

Det skal skrives en obs-merknad på saken i Passweb:

"Ikke samtykke – beslag - dokument til undersøkelse (dato)."

Prosedyren for oversendelse av saken til vedtakslinjen som er beskrevet ovenfor skal følges. Vedtakslinjen skal også følge samme prosedyre som beskrevet ovenfor.

Dersom vedtakslinjen beslutter at saken skal sendes ID-spesialist/dokumentgransker, skal vedtakslinjen straks kontakte påtalemyndigheten ved jourhavende jurist for opprettelse av sak i BL. Påtalemyndigheten skal vurdere om beslaget skal opprettholdes. Vedtakslinjen skal ikke sende saken til ID-spesialist/dokumentgransker før det er avklart om påtale opprettholder beslaget. Vedtakslinjen må avtale med påtale hvordan saken skal følges opp videre.

4.2.3.1.3 Rutine når resultatet fra dokumentundersøkelsen tilsier at dokumentet ikke er falskt eller forfalsket

Dersom resultatet fra dokumentundersøkelsen tilsier at dokumentet ikke er falskt eller forfalsket, skal vedtakslinjen kontakte dokumentinnehaveren og avtale utlevering av dokumentet. Det skal skrives en merknad på saken i Passweb.

"Resultat dokumentundersøkelse tilsier utlevering av dokument til søkeren."

Vedtakslinjen bør vurdere å fatte vedtak i saken samtidig. Ved utlevering kreves det personlig oppmøte og søkeren skal få en kvittering på at dokumentet er utlevert, skjemaet finnes på Kilden på "Opplæring pass og ID" under fanen "Innlevering/beslag".

Det er kontrollinjen som skal sørge for det praktiske rundt utleveringen. Søkeren skal signere på skjemaet for å bekrefte at dokumentet er utlevert og få med en kopi. Kvitteringen på utlevert dokument skal oversendes vedtakslinjen og legges på saken i Websak.

4.2.3.1.4 Rutine dersom resultatet fra dokumentundersøkelsen tilsier at dokumentet er falskt eller forfalsket

Dersom resultatet fra dokumentundersøkelsen indikerer at dokumentet er falskt eller forfalsket skal vedtakslinjen sende et forhåndsvarsel til søkeren med frist for innspill. Resultatet av dokumentundersøkelsen skal vedlegges. Forhåndsvarselet må inneholde en veiledning om hvilke konsekvenser resultatet fra dokumentundersøkelsen vil ha for søknaden. Dette vil ivareta kontradiksjonsprinsippet og forvaltningens utrednings- og informasjonsplikt, jf. forvaltningsloven § 17.

Dersom dokumentet er undersøkt i medhold av samtykke til innlevering, skal vedtakslinjen skrive en anmeldelse som sendes sammen med selve dokumentet til påtalemyndigheten for oppfølging i straffesakssporet. Dersom det foreligger lokale rutiner som avviker fra dette, skal lokale rutiner følges.

Er det et beslag i medhold av straffeprosessloven, skal vedtakslinjen sende resultatet fra dokumentundersøkelsen og selve dokumentet til påtalemyndigheten.

Falske/forfalskede dokumenter skal ikke utleveres til søkeren.

Etter tilsvarsfristen som er satt i forhåndsvarselet skal vedtakslinjen behandle søknaden på bakgrunn av opplysningene i saken.

4.3. Godtgjøring av statsborgerskap for norske statsborgere

Søkeren er forpliktet til å godtgjøre sitt norske statsborgerskap, jf. passloven § 3 første ledd, ID-kortloven § 3 andre ledd og pass- og ID-kortforskriften § 2-3.

Saksbehandleren må være kjent med at norsk statsborgerskap kan gå tapt på flere måter, jf. statsborgerloven §§ 24, 25 og 26. Pass- og ID-kortmyndigheten må, eventuelt med bistand fra Utlendingsdirektoratet (UDI), foreta en vurdering av om statsborgerskapet fremdeles er i behold. Dersom søkeren har tapt sitt norske statsborgerskap, må pass- og ID-kortmyndigheten melde fra til folkeregistermyndigheten jf. Folkeregisterloven § 7-1.

Har søkeren tidligere vært utenlandsk statsborger fremlegges det norske statsborgervedtaket, jf. pass- og ID-kortforskriften § 2-3 første ledd. Vedtak mottatt i digital postkasse kan fremvises på mobil dersom søkeren logger seg inn med elektronisk ID i saksbehandlers påsyn. Statsborgervedtak fremlegges bare ved første gangs søknad om pass eller nasjonalt ID-kort etter at norsk statsborgerskap er ervervet. Dersom søkeren har hatt nasjonalt ID-kort for utenlandske statsborgere, skal dette også fremlegges, uavhengig av om det fortsatt er gyldig eller ikke.

Barn av nordiske borgere som erverver norsk statsborgerskap ved melding, jf. statsborgerloven §§ 20 og 21, får automatisk norsk statsborgerskap ved foreldrenes erverv såfremt barnet er bosatt i riket, jf. statsborgerloven § 22. Barna får ikke tildelt eget statsborgerskapsvedtak fra Utlendingsdirektoratet. Ved søknad om pass og ID-kort til disse barna må foreldrenes statsborgervedtak hvor barna er omfattet fremlegges. Foreldrene må selv melde fra til Folkeregisteret at barnet/barna har ervervet norsk statsborgerskap. Søknad om norsk pass eller nasjonalt ID-kort kan først fremmes når barnet/barna er registrert som norske i Folkeregisteret.

Bor eller oppholder søkeren seg i utlandet, bør det i tvilstilfeller kreves at søkeren fremlegger erklæring fra bostedslandets/oppholdslandets myndighet om at søkeren ikke før 1. januar 2020 etter søknad har ervervet statsborgerskap i dette landet, jf. pass- og ID-kortforskriften § 2-3 andre ledd. Dersom erklæring fra bostedslandet ikke kan skaffes, kan det kreves at søkeren fremlegger gyldig oppholdstillatelse eller avgir en egenerklæring om at vedkommende ikke før 1. januar 2020 har ervervet annet lands statsborgerskap etter søknad eller uttrykkelig samtykke. Dersom søkeren opplyser å ha ervervet et annet lands statsborgerskap etter 1. januar 2020, bør det i tvilstilfelle kreves fremlagt dokumentasjon på når dette statsborgerskapet ble ervervet, jf. pass- og ID-kortforskriften § 2-3 andre ledd.

I de tilfeller der saksbehandleren er i tvil om søkeren er norsk borger, bør Utlendingsdirektoratet kontaktes.

5. Vilkår for pass og nasjonalt ID-kort til barn og til personer som er fratatt rettslige handleevne, der fratakelsen omfatter retten til å få utstedt pass og nasjonalt ID-kort med reiserett – passloven § 4 og ID-kortloven § 4

5.1. Hovedregel – samtykke og legitimasjon fra personer med foreldreansvar

Passloven § 4 og ID-kortloven § 4 regulerer hhv. passutstedelse og ID-kortutstedelse til mindreårige og personer som er fratatt sin rettslige handleevne, der fratakelsen omfatter retten til å få utstedt pass og nasjonalt ID-kort med reiserett, jf. Prop. 162 L 2024-2025 pkt. 9.2.

Hovedregelen i passloven § 4 og ID-kortloven § 4, jf. pass- og ID-kortforskriften § 2-5 er at pass og nasjonalt ID-kort med reiserett til barn under 18 år ikke utstedes uten samtykke fra den eller de som har foreldreansvaret. Samtykke kreves også for utstedelse av nasjonalt ID-kort uten reiserett til norske og utenlandske statsborgere under 13 år. For nærmere bestemmelser om foreldreansvar, se barnelova § 34 og § 35.

Har foreldrene felles foreldreansvar, må begge foreldre samtykke. Samtykke kan gis for en enkelt dokumentutstedelse, eller som varig samtykke til dokumentutstedelse frem til den mindreårige fyller 18 år. Enkeltvis eller varig samtykke kan avgis uavhengig av søknad om pass eller nasjonalt ID-kort. Enkeltvis samtykke må ikke være eldre enn tre måneder når søknaden fremmes.

Samtykket gis ved personlig oppmøte. Begge må godtgjøre sin folkeregistrerte identitet etter reglene i pass- og ID-kortforskriften § 2-2. Dersom foreldre som møter med barnet ikke kan godtgjøre sin folkeregistrerte identitet, må søknaden om pass eller nasjonalt ID-kort til barnet avslås.

Det avgjørende bevissspørsmålet etter passloven § 4 og ID-kortloven § 4, jf. pass- og ID-kortforskriften § 2-5 er om personen som samtykker er barnets rette forelder og har foreldreansvaret.

De alminnelige kravene til godtgjøring av identitet etter pass- og ID-kortforskriften § 2-2 gjelder både for norske og utenlandske statsborgere som må samtykke til utstedelse av pass og nasjonalt ID-kort til mindreårige.

Det kan være utfordrende for utenlandske foreldre å dokumentere sin identitet ved avgivelse av samtykke etter pass- og ID-kortforskriften 2-5. Det skal foretas konkrete helhetsvurderinger om hvorvidt dokumentasjonskravet kan anses oppfylt. Det kan ikke stilles et absolutt krav til fremleggelse av gyldig legitimasjon, og de kontekstuelle variasjonene må tas i betraktning ved

vurderingen av om forelderens identitet kan anses godtgjort. Sentralt i vurderingen er at det må ses hen til formålet bak samtykkekravet i passloven og ID-kortloven, herunder sammenhengen med foreldreansvaret og retten til å ta barnet ut av landet etter barnelova.

Foreldrene trenger ikke å møte samtidig eller på samme søkersted. Det er tilstrekkelig at én av foreldrene møter sammen med barnet og signerer søknaden. Barnet trenger ikke være med hvis forelderens kun skal gi samtykke.

Hovedregelen etter pass- og ID-kortforskriften § 2-5 er at samtykke til utstedelse av pass og/eller nasjonalt ID-kort med reiserett for mindreårige avgis ved personlig fremmøte på et søkersted for pass eller nasjonalt ID-kort, dvs. ved et pass- og ID-kontor i Norge eller ved en utenriksstasjon med passmyndighet.

Kravet om personlig fremmøte kan fravikes i særskilte tilfeller der omstendigheter vanskeliggjør fremmøte. Det er en meget høy terskel for å gjøre unntak fra hovedregelen om personlig fremmøte på søkersted for pass og ID-kort.

Der den ene forelderens har en svært tidkrevende og kostbar reise med kryssing av landegrenser eller andre omstendigheter som gjør det særskilt vanskelig å møte personlig ved ambassade eller generalkonsulat, kan det åpnes for å avgi samtykke ved personlig fremmøte ved nærmeste konsulat.

Andre tilfeller som kan omfattes er der forelderens er underlagt frihetsberøvelse over en lengre periode eller ved lengre sykehusinnleggelse der forelderens ikke kan møte opp og barnet har et umiddelbart behov for pass eller ID-kort.

Det må medbringes både utfylt samtykke og dokumentasjon fra offentlig myndighet på årsaken til at den andre forelderens ikke kan møte personlig. Forelderens som møter opp må også medbringe bekreftet kopi av den samtykkendes pass eller nasjonale ID-kort. Pass og ID-kortforskriften § 2-2 skal følges og den samtykkende skal fortsatt godtgjøre sin identitet. Samtykke i tilfeller som nevnt i dette avsnittet, kan kun gis for en enkelt dokumentutstedelse og ikke som varig samtykke.

Enkeltvis samtykke kan trekkes tilbake inntil søknad om pass eller nasjonalt ID-kort er innvilget. Varig samtykke kan trekkes tilbake med virkning for fremtidige utstedelser. Samtykke trekkes tilbake ved personlig fremmøte på et søkersted for pass eller nasjonalt ID-kort. Identiteten skal godtgjøres etter pass- og ID-kortforskriften § 2-2.

Når begge foreldre med foreldreansvar trekker tilbake samtykket til utstedelse av pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett, må passmyndigheten vurdere om den mindreåriges pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett skal tilbakekalles, jf. pass- og ID-kortforskriften § 4-4.

I tilfeller som omfattes av barnevernsloven § 5-6 om forbud mot å ta med barnet ut av Norge, kan pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett til mindreårige tilbakekalles dersom barneverntjenesten anmoder om det.

Ønsker en av foreldrene å forhindre utreise, må det reises sak om utreiseforbud for domstolene.

Der foreldre anfører at det vil være vanskelig å fremlegge samtykke fra den andre forelder, bør saksbehandleren råde vedkommende forelder til å gjøre grundige forsøk på å innhente dette før søknad registreres. Samtidig bør den av foreldrene som møter med barnet bli gjort oppmerksom på at passloven og ID-kortloven oppstiller et krav om fremleggelse av et slikt samtykke og at det dermed ikke er noen garanti for at en søknad om pass eller nasjonalt ID-kort til barn innvilges dersom den påkrevde dokumentasjonen ikke fremlegges. Søknaden kan likevel tas til behandling selv der ikke all dokumentasjon foreligger, men det bør i slike tilfelle gjøres oppmerksom på at det er søkeren som har bevisbyrden og som dermed bærer ansvaret for å fremlegge nødvendig dokumentasjon.

Dersom barneverntjenesten har overtatt omsorgen for barnet etter barnevernsloven § 5-6, skal samtykke avgis fra barneverntjenesten ved personlig fremmøte. Barnevernet kan bemyndige fosterforeldre til å møte sammen med barnet hos pass- og ID-kortmyndigheten. Av bemyndigelsen må det fremgå hvilken bestemmelse i barnevernloven omsorgsovertakelsen er hjemlet i. Det er tilstrekkelig at en av fosterforeldrene møter med barnet og undertegner søknaden om pass eller nasjonalt ID-kort. Fosterforelder må ha med utskrift av fullmaktsskjema fra barnevernet som dokumenterer at fosterforeldrene har myndighet til å møte til timen og dokumentet skal legges på saken i Websak.

Det er ikke behov for samtykke av den andre av fosterforelder da det i disse tilfellene er barnevernet som samtykker i utstedelsen av pass eller nasjonalt ID-kort, og fosterforeldre som møter med barnet og undertegner søknaden på vegne av barneverntjenesten.

Dersom utenlandsk barnevern har overtatt omsorgen for barnet, må utenlandsk barnevern gi sitt samtykke til utstedelse av pass eller nasjonalt ID-kort. Utstedelsen hjemles i et slikt tilfelle i passloven § 4 tredje ledd eller ID-kortloven § 4 fjerde ledd fordi passloven § 4 første ledd tredje setning og ID-kortloven § 4 første ledd tredje setning bare gjelder der omsorgen er overtatt av norsk barneverntjeneste. Pass- og ID-kortmyndigheten må be det lokale barnevernet gi sin uttalelse til saken. Videre må reiseplanen fremlegges. Dersom barnevernet i det aktuelle landet ikke har innsigelser, og det ikke er grunn til å tro at barnet ikke vil returnere til bostedslandet etter endt reise, kan det utstedes et ordinært pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett til barnet.

Til personer som er fratatt rettslig handleevne, der fratakelsen omfatter retten til å få utstedt pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett, kreves samtykke fra vergen. Vergen skal møte sammen med søkeren. Vergeoppnevningen må

dokumenteres og vergen må fremlegge utskrift av vergeoppnevningen og dokumentet skal legges på saken i Websak.

I saker der det er oppnevnt verge eller barneverntjenesten har overtatt omsorgen føres dette særskilt i Passweb.

Pass- og ID-kortmyndigheten må kontrollere de fremlagte dokumentene nøye, jf. pass- og ID-kortforskriften § 2-10. Barnet eller den umyndige må være til stede når det søkes om pass eller nasjonalt ID-kort.

Søknaden registreres på vanlig måte og foreldre/verge signerer på søknadsskjemaet. Signaturen er en bekreftelse på at den som signerer er kjent med straffansvaret etter straffeloven § 221 om falsk forklaring, § 202 om identitetstyveri og § 361 om dokumentfalsk, jf. pass- og ID-kortforskriften § 2-12.

Opplysninger om den eller de som har foreldreansvar hentes automatisk fra Folkeregisteret. Der en av foreldrene ikke er registrert i Folkeregisteret registreres opplysningene manuelt i Passweb. Fremlagte opplysninger og dokumenter om foreldreansvar undersøkes mot opplysninger i Folkeregisteret.

Informasjon om samtykke registreres i passregisteret og/eller ID-kortregisteret. Den eller de med foreldreansvar har rett til innsyn i opplysninger om samtykke. Dersom en foresatt etterspør informasjon om egne eller den andre foresattes samtykker samtidig med at det fremsettes en søknad, kan opplysninger om egne eller den andre foresattes avgitte/manglende samtykke utgis i skranken til den som møter og har godtgjort sin identitet, jf. pass- og ID-kortforskriften § 2-2.

Dersom det ikke er fremsatt en søknad skal spørsmål om eget eller den andre foresattes avgitte/manglende samtykke aldri besvares per telefon eller e-post. Den som ønsker opplysningen må møte personlig og godtgjøre sin identitet, jf. pass- og ID-kortforskriften og henvendelsen skal regnes som en innsynsbegjæring. Innsynsbegjæringer som gjelder eget samtykke har Politidirektoratet som behandlingsansvarlig delegert til distriktene selv å ta stilling til, se *Nasjonal retningslinje for Delegering av oppgaver knyttet til behandlingsansvar – Passregisteret og ID-kortregisteret, Websak 20/77321-13*. Innsynsbegjæringer som gjelder den andre foresattes avgitte/manglende samtykke skal oversendes Politidirektoratet som behandlingsansvarlig.

5.2. Unntaksbestemmelser

Foreldre med foreldreansvar har medbestemmelsesrett i avgjørelsen av om barnet skal inneha pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett. Foreldre med foreldreansvar har også medbestemmelsesrett i avgjørelsen av om barnet skal inneha nasjonalt ID-kort uten reiserett frem til barnet er 13 år. Pass- og ID-kortmyndigheten bør derfor være varsom med å innvilge unntak fra

hovedregelen om at begge foreldre med foreldreansvar skal samtykke i utstedelse av pass og ID-kort.

Pass- og ID-kortmyndigheten bør også informere foreldre som ikke fremskaffer samtykke fra den andre forelder om at det ikke er noen garanti for at det blir gjort unntak fra hovedregelen, og at det er søkerens (forelderens) ansvar å fremlegge nødvendig dokumentasjon. Det vil bero på en konkret vurdering av sakens opplysninger om det likevel og unntaksvis kan utstedes et pass eller nasjonalt ID-kort i den aktuelle saken.

Pass- og ID-kortmyndigheten må avstå fra å ta del i eventuelle private konflikter.

5.2.1. Utenlandsreise i medhold av barnelova § 41

Det fremkommer av passloven § 4 første ledd andre setning og ID-kortloven § 4 første ledd andre setning at pass og nasjonalt ID-kort med reiserett unntaksvis kan utstedes til barn med bare den ene av foreldrenes samtykke der vedkommende i medhold av barnelova § 41 har anledning til å ta med barnet ut av landet uten den andre forelderens samtykke. Barnelova vil kun gjelde for utreise fra Norge til utlandet. Pass kan derfor ikke utstedes ved norske utenriksstasjoner i medhold av passloven § 4 første ledd andre setning.

Ved utstedelse av pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett til barn etter anmodning fra én forelder alene, må passmyndigheten undersøke om forelder som nekter å samtykke vil reise sak for domstolen for å få nedlagt utreiseforbud. I saker hvor den ene forelder nekter å samtykke, skal det opprettes en tilskrivningssak. Kontrollinjen registrerer søknaden i Passweb og sender den til vedtakslinjen som tilskriver forelder. Det skal underrettes om at det er fremmet søknad om pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett for barnet, og det må settes en frist for vedkommende til å reise sak for domstolen for å få nedlagt utreiseforbud. Såfremt saken ikke haster, bør en frist på to uker kunne anses rimelig. Av brevet bør det fremgå at det vil bli utstedt et pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett til barnet dersom vedkommende ikke innen fristens utløp fremlegger dokumentasjon på at det er eller vil bli reist sak om utreiseforbud for domstolen.

Dersom det ikke foreligger svar innen den fastsatte fristen, bør saksbehandleren forsøke å kontakte forelder på telefon for å forsikre seg om at brevet er mottatt. Saksbehandleren bør samtidig undersøke om den forelder som ikke har svart på brevet er fast bosatt i Norge, er utvandret eller om det er et ev. arbeidsforhold som har gjort at vedkommende ikke har hatt anledning til å svare på brevet. Oppnås ikke kontakt med forelder, tas saken under behandling med de foreliggende opplysningene.

For at saksbehandleren skal kunne gjøre en fullgod vurdering, må forelder som fremmer søknad om pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett til barnet fremlegge en plan for den forestående reisen, herunder reisemål, varighet og

reisefølge. Reisen kan ikke vare lengre enn fire uker. En reise som har varighet mer enn fire uker anses ikke som en «stuttare utanlandsferd» etter barnelova § 41.

Dersom pass- og ID-kortmyndigheten kommer til at den ene foreldereren i medhold av barnelova § 41 har adgang til å ta barnet med til utlandet, utstedes et ordinært pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett med gyldighetstid begrenset til det tidsrom som er nødvendig for å få gjennomført den planlagte reisen, jf. pass- og ID-kortforskriften § 6-2 første ledd. Det er kun dersom det ikke er tid til å utstede et ordinært pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett at det er anledning til å utstede et midlertidig pass (nødpass) i slike tilfeller.

Dersom det er en reell fare for at barnet vil bli bortført til utlandet i nær fremtid, kan norsk domstol ilegge et midlertidig utreiseforbud for barnet, se barnelova § 41. Dersom det er nedlagt et midlertidig utreiseforbud, skal barnets pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett kreves innlevert eller nektes utstedt, jf. passloven § 7 første ledd bokstav b, jf. § 5 første ledd bokstav c og ID-kortloven § 8 første ledd bokstav a, jf. § 5 andre ledd bokstav a. Dersom faren for bortføring er akutt og man ikke kan vente på domstolens beslutning, kan politiet nedlegge et midlertidig utreiseforbud frem til saken blir behandlet av domstolen, jf. barnelova § 41 tredje ledd. Et foreløpig utreiseforbud kan ikke påklages. Med «politiet» menes i denne sammenheng politiet som påtalemyndighet.

Ved søknad om pass i forbindelse med reiser som ikke faller inn under barnelova § 41, skal det ikke gis noen frist for å reise sak om utreiseforbud. Her vil foreldrene alene i kraft av foreldreansvaret kunne bestemme hvorvidt det skal utstedes pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett til barnet. Dersom det ikke foreligger samtykke fra begge foreldrene, skal det ikke utstedes pass eller nasjonalt ID-kort til barnet, med mindre saksbehandleren mener at passloven § 4 tredje ledd eller ID-kortloven § 4 tredje ledd kommer til anvendelse, se punkt 5.2.2.

5.2.2. Særlige tilfeller – åpenbart ubetenkelig

Passloven § 4 tredje ledd første punktum bestemmer at pass i særlige tilfeller kan utstedes til umyndige uten samtykke dersom det er fare for personens liv eller helse, eller det av andre grunner er åpenbart ubetenkelig. ID-kortloven § 4 tredje ledd bestemmer at nasjonalt ID-kort med reiserett i særlige tilfeller kan utstedes til umyndige uten samtykke dersom det er åpenbart ubetenkelig. Ordlyden «særlige tilfeller» og «åpenbart ubetenkelig», gir i seg selv anvisning på at bestemmelsen kun skal brukes i særskilte unntakstilfeller og anvendes med varsomhet. Det må fremstå som «åpenbart ubetenkelig» å utstede et pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett uten begge foreldrenes samtykke.

Ettersom ordlyden gir anvisning på et snevert anvendelsesområde, er dette en bestemmelse som ikke rutinemessig kan anvendes der samtykke ikke er fremlagt. Det må gjøres en grundig vurdering i den enkelte sak.

Dette kan for eksempel gjelde i tilfeller der den ene forelderen i lengre tid har stått registrert som utvandret og det ikke er mulig å få kontakt med vedkommende, eller der vedkommende står registrert uten fast bosted i Folkeregisteret og det ikke er mulig å få kontakt med vedkommende.

Videre har bestemmelsen vært benyttet der formålet med passutstedelsen er å gjenopprette barnets normalsituasjon. Sistnevnte eksempel kan gjelde der barnet til vanlig er bosatt i Norge, men er forlatt i utlandet. Dersom barnet er fast bosatt i utlandet, må utenriksstasjonen utvise stor aktsomhet før pass utstedes dersom det ikke foreligger samtykke, da utstedelse av pass kan bidra til at barnet bortføres fra sitt bostedsland.

I vurderingen av om unntaksbestemmelsen skal benyttes må også hensynet til barnets beste vurderes. Momenter som barnets selvstendige behov og ønske om pass, barnets alder, samt årsaken til at samtykke ikke kan innhentes bør inngå i vurderingen. Det må vurderes om det skal innhentes ytterligere opplysninger, herunder uttalelse fra barnet selv, jf. Grunnloven § 104 og barnekonvensjonen artikkel 12.

Bestemmelsen kan også benyttes i tilfeller der et norsk barn har vært bortført til utlandet av den ene forelderen og dette landets domstol har besluttet at barnet skal returneres til Norge. Da kan utenriksstasjonen benytte unntaket i passloven § 4 tredje ledd til å sikre gjennomføring av domstolens beslutning dersom forelderen som har tatt med barnet til utlandet motsetter seg utstedelse av pass. Utenriksstasjonen bør i slike saker konsultere relevante myndigheter i Norge (Utenriksdepartementet eller Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) som er sentralmyndighet for saker etter Haagkonvensjonen 1980).

Det må utvises særskilt aktsomhet ved søknad om pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett til barn som bor på sperret adresse. Prosessen med innhenting av samtykke kan bidra til å avdekke hvor barnet bor, og et slikt brev om innhenting av samtykke til pass- eller ID-kortutstedelse må derfor ikke sendes ut, jf. Kripos sin veileder om behandling av opplysninger om personer med adressesperre (2023). I slike saker vil det være grunnlag for å utstede pass eller nasjonalt ID-kort i medhold av passloven § 4 tredje ledd eller ID-kortloven § 4 tredje ledd.

Når det gjelder «fare for personens liv eller helse», treffer denne reguleringen tilfeller der barnet allerede befinner seg i utlandet og passutstedelsen er nødvendig for at barnet kan returnere til Norge. Det presiseres at foreldre gjennom foreldreansvaret har rett til å avgjøre om den mindreårige eksempelvis skal gå på skole eller oppholde seg i utlandet. Dette gjelder selv om forholdene ved skolen er av en annen og strengere karakter enn ved norske skoler, og selv

om utdanningen er av lavere kvalitet enn i Norge. Det samme gjelder dersom levestandarden er lavere og normsettet i samfunnet er strengere enn i Norge. Selv om det ikke kreves at det dokumenteres at den mindreårige faktisk vil bli skadelidende om vedkommende ikke får returnere til Norge, må det foreligge en *reell* risiko for den mindreåriges liv eller helse, jf. Prop. 126L (2018-2019) pkt. 3.5.3. Forhold som typisk vil omfattes av bestemmelsen er blant annet reell risiko for kjønnslemlestelse, tvangsekteskap, fysiske avstraffelser eller andre uakseptable disiplineringsmetoder mv.

Av tredje ledd andre punktum følger det at norske utenriksstasjoner skal underrette kommunens barnevernstjeneste når det utstedes pass til mindreårige uten samtykke fra den eller de som har foreldreansvaret fordi passutstedelsen er begrunnet i fare for barnets liv eller helse. Underretningsplikten skal sikre at barnevernstjenesten er forberedt og kan sørge for at barna det gjelder får nødvendig oppfølging ved retur til Norge, jf. Prop. 159 L 2024-2025.

5.3. Andre særskilte forhold ved saker som berører barn

5.3.1. Pass og nasjonalt ID-kort til barn født i Norge og som ikke er registrert med navn i Folkeregisteret

Det skal ikke utstedes nasjonalt ID-kort eller ordinært pass til barn som ikke er registrert med navn i Folkeregisteret. Barn som ikke er registrert med navn i Folkeregisteret (kun tildelt fødselsnummer) vil stå som «Gutt» eller «Pike», samt mors navn i pass-systemet. I disse tilfeller utstedes kun et midlertidig pass med gyldighet for den tid som er nødvendig for å gjennomføre den aktuelle reisen, jf. pass- og ID-kortforskriften § 6-3. I det midlertidige passet føres etternavnet som er oppgitt i Folkeregisteret. «Newborn» føres i feltet for fornavn.

Søkeren må gjøres oppmerksom på at det kan være enkelte land som ikke godtar midlertidige pass hvor innehaverens navn ikke fremkommer.

5.3.2. Barnets beste - forholdet til Grunnloven § 104 og barnekonvensjonen art. 3 og art. 12

Grunnloven § 104 og barnekonvensjonen artikkel 3 gir begge anvisninger på at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn. Dette omfatter også saksbehandlingen ved pass- og ID-kortmyndigheten i Norge og ved passmyndigheten ved utenriksstasjoner. Det betyr at hensynet til barnets beste alltid skal vurderes, og det vil være en saksbehandlingsfeil dersom en slik vurdering ikke er gjort. Hva som er til barnets beste må vurderes ut fra barnets situasjon og behov og må vurderes konkret i den enkelte sak. Barnekonvensjonen artikkel 12 gir også anvisning på at pass-

og ID-kortmyndigheten må ivareta barnets rett til å bli hørt. Barnets mening skal tillegges vekt i tråd med deres alder og modenhet.

Selv om hensynet til barnets beste er et grunnleggende hensyn, må dette veies opp mot andre sentrale hensyn i saken. Eksempler på mothensyn kan være private konflikter mellom foreldre, foreldres rett til utøvelse av foreldremyndighet, herunder rett til å nekte samtykke til utstedelse av pass til barn. Politidirektoratet understreker at momentene ovenfor ikke utgjør en uttømmende liste, også andre hensyn kan være relevante.

5.3.3. Tap av barns pass og nasjonalt ID-kort

Det er foreldre med foreldreansvar som bærer ansvaret for oppbevaringen av barns pass og nasjonalt ID-kort.

I de tilfeller der et barns pass eller nasjonalt ID-kort er tapt, må det på vanlig måte registreres en utfyllende tapsmelding i Passweb.

Det vil i slike tilfeller være adgang til å få utstedt et nytt pass eller nasjonalt ID-kort uten å innhente et nytt samtykke fra den andre forelderens med foreldreansvar. Samtykket fra den andre forelderens regnes som avgitt i forbindelse med *utstedelsen* av det tapte passet eller nasjonale ID-kortet, og vil dermed gjelde for hele den tiden dokumentet er gyldig. Passet eller ID-kortet som utstedes vil i slike tilfeller derfor kun få gyldighet for den resterende gyldighetstiden av det tapte dokumentet.

Dersom det må utstedes midlertidig pass (nødpass) til barnet, fastsettes gyldighetstiden i tråd med pass- og ID-kortforskriften § 6-3. Heller ikke i et slikt tilfelle skal gyldighetstiden overstige gyldighetstiden til det tapte dokumentet.

Dersom en av foreldrene nekter å utlevere et gyldig pass eller nasjonalt ID-kort til den andre forelderens, gjelder retningslinjene i punkt 8.2.3

5.4. Særskilte forhold ved saker som berører barn i utlandet

5.4.1. Barnet befinner seg i geografisk avstand til foreldrene

Dersom barnet det skal søkes pass for befinner seg i en slik betydelig avstand til foreldrene at barnet ikke med rimelighet kan forventes å møte sammen med foreldrene, kan foreldrene møte hos passmyndigheten der de oppholder seg for å registrere søknaden, legitimere seg og gi sitt samtykke til passutstedelse. Det vil være foreldrene som i all hovedsak står for innholdet i søknaden, men pass kan ikke utstedes uten at barnet har møtt personlig hos passmyndigheten ved en utenriksstasjon.

I slike tilfeller må foreldrene i tillegg gi fullmakt til en myndig person som møter sammen med barnet hos passmyndigheten. Det er ikke formkrav til en slik fullmakt utover at den må være skriftlig. Den som møter med barnet bør fortrinnsvis kjenne barnet godt. Vedkommende må i tillegg dokumentere sin identitet, og passmyndigheten må registrere informasjon om vedkommende i merknad til søknaden i Passweb.

Passutstedelse på denne måten bør bare skje helt unntaksvis. At foreldre befinner seg på ulike steder i Norge, gir ikke adgang til unntak fra de alminnelige regler for passutstedelse til barn. Normalt vil slik *betydelig avstand* være der foreldre og barn befinner seg i ulike land og det ikke er mulig å treffes for passutstedelse innen barnets pass utløper.

5.4.2. Førstegangssøknad om pass til barn som er født i utlandet

Siden Folkeregisteret ikke har informasjon om barn som er født og bosatt i utlandet, vil det være nødvendig å be om ytterligere dokumentasjon i slike saker. I tilfeller der det ikke er registrert noe om foreldreansvaret i Folkeregisteret (særlig aktuelt for barn som er født i utlandet og aldri har vært bostedsregistrert i Norge), eller der foreldreansvaret er registrert i Folkeregisteret som «ukjent», må pass- og ID-kortmyndigheten utvise stor aktsomhet. Det bør som hovedregel legges til grunn at begge foreldrene skal samtykke til utstedelse av pass eller nasjonalt ID-kort. Dersom en forelder hevder å ha foreldreansvaret alene, må dette dokumenteres. Det er forelderen som har bevisbyrden.

5.4.3. Der en av foreldrene forsøker å forhindre retur fra utlandet til Norge

Det er kjent for Politidirektoratet at det utgjør en stor utfordring for norske utenriksstasjoner når en av foreldrene tilbakeholder et gyldig pass for å forhindre en mindreårig fra å returnere til Norge etter f. eks. ferieopphold i utlandet. I slike tilfeller kan de samme retningslinjer som er gitt for tilfeller der et barns pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett er tapt praktiseres, jf. punkt. 5.3.3.

5.4.4. Barn som ufrivillig er etterlatt i utlandet

Gjennom foreldreansvaret kan foreldre beslutte om et barn skal bli værende i utlandet, f.eks. hos slektninger. Dersom foreldrene tar hånd om barnets pass vil det ikke være mulig for barnet å returnere til bostedslandet på egenhånd. Hvorvidt det i slike tilfeller skal utstedes pass til barnet må vurderes etter passloven § 4 tredje ledd, jf. pkt. 5.2.2.

5.4.5. Anerkjennelse av utenlandske rettsavgjørelser om foreldreansvar

Dersom en mindreårig møter på en norsk utenriksstasjon for å søke om pass sammen med kun den ene forelderen som opplyser at han/hun har

foreldreansvaret alene gjennom en utenlandsk rettsavgjørelse, oppstår spørsmålet om den utenlandske avgjørelsen gir rett til å få utstedt et norsk pass.

Anerkjennelse av utenlandske avgjørelser om foreldreansvar er regulert i barnelova § 84b. Bestemmelsen innebærer at en slik avgjørelse kun vil være gjeldende i Norge når dette følger av konvensjoner om anerkjennelse som Norge er bundet av.

Utenlandske rettsavgjørelser om foreldreansvar kan legges til grunn av passmyndigheten dersom avgjørelsen er gjort i en stat som er tilsluttet Haagkonvensjonen 1996, eller annen relevant konvensjon om anerkjennelse og fullbyrdelse som Norge også har sluttet seg til. Aktuelle konvensjoner kan være Nordisk familierettslig konvensjon, Europeisk konvensjon om anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser om foreldreansvar og om gjenopprettelse av foreldreansvar av 20. mai 1980, lov 10. juni 1977 nr. 71 om anerkjennelse og fullbyrding av nordiske dommer på privatrettens område (lov om nordiske privatrettslige dommer). Barnelova kapittel 9 regulerer bruken av barnelova når noen av foreldrene har tilknytning til utlandet, se særlig § 84a, § 84b og § 85.

Når begge foreldre er bosatt i utlandet og landet ikke har tiltrådt en relevant konvensjon om anerkjennelse og fullbyrdelse som Norge også har sluttet seg til, er hovedregelen at samtykke fra begge foreldrene må innhentes på vanlig måte. Rettsavgjørelser om foreldreansvar som er gitt i stater som ikke er tilsluttet en slik relevant konvensjon kan ikke legges til grunn ved utstedelse av pass. Dersom minst en av foreldrene er bosatt i Norge, kan foreldrene reise sak for domstolen etter barnelova § 56, eller det kan ev. inngås en avtale om foreldreansvar som sendes til folkeregistermyndigheten for vurdering av om forholdet kan registreres. *Avtaler* som er inngått etter utenlandsk rett kan imidlertid ikke legges til grunn for passutstedelsen.

Utenriksstasjonene skal som selvstendig passutstedende myndighet vurdere om en utenlandsk rettsavgjørelse om foreldreansvar kan legges til grunn når de mottar en søknad om pass til en mindreårig. Eksempler på momenter i vurderingen kan være:

- Fremstår den utenlandske rettsavgjørelsen som ekte?
- Ordlyden i den utenlandske rettsavgjørelsen må vurderes nøye. Det kan være særlige utfordringer i skillet mellom foreldreansvar og omsorg. Det avgjørende er hvem som har det juridiske ansvaret.

6. Nektelsesgrunner – passloven § 5, ID-kortloven § 5 og pass- og ID-kortforskriften kap. 4

6.1. Absolutt nektelsesgrunn – passloven § 5 første ledd og ID-kortloven § 5 første ledd

Ved hver søknad om pass og nasjonalt ID-kort med reiserett gjør Passweb søk mot enkelte av politiets registre (Agentsøket). Dersom det via Agentsøket fremkommer at søkeren er etterlyst, eller det foreligger andre forhold som faller inn under passloven § 5 første ledd eller ID-kortloven § 5 første ledd, skal pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett ikke utstedes. Etter passlovens bestemmelse skal pass ikke utstedes når søkeren er etterlyst, uavhengig av grunnlaget for etterlysningen. Nasjonalt ID-kort med reiserett skal bare nektes utstedt dersom søkeren er etterlyst for pågripelse.

Dersom Agentsøket indikerer at søkeren skal pågripes, må pass- og ID-kortmyndigheten sørge for å varsle rette vedkommende.

Pass og nasjonalt ID-kort med reiserett kan bare nektes dersom søkeren er etterlyst av norske myndigheter.

Passloven § 5 første ledd bokstav b og ID-kortloven § 5 første ledd bokstav b åpner for at pass og nasjonalt ID-kort med reiserett skal nektes utstedt dersom det foreligger utreiseforbud etter tvisteloven § 33-11, konkursloven § 102 eller barnevernsloven §§ 4-6 eller 5-13.

Justisdepartementet la til grunn at utenlandske offentlige myndigheter ikke omfattes av begrepet «offentlige myndigheter» i passloven § 5 første ledd bokstav c). Det ble fra departementets side gitt følgende begrunnelse:

«Om bokstav c) står det følgende i forarbeidene:

«Bokstav c) er en sekkebestemmelse for andre tilfelle hvor det kan være aktuelt å nekte pass fordi utreise vil være ulovlig. Ett eksempel er konkursloven § 105 om frihetsinnskrenkninger. Et annet er vernepliktsloven § 39 og fritaksloven § 17. Disse lover har ikke i dag slik betydning at det er grunn til å nevne dem uttrykkelig i lovteksten».

Vi viser til at både bestemmelsen og forarbeidene bruker begrepet «utreise». Det fremkommer ikke noe i forarbeidene som skulle tilsi at man kan tolke «utreise» som utreise fra annet land, m.a.o. legges det til grunn at det med utreise menes utreise fra Norge. Formålet med bestemmelsen taler åpenbart også mot at det ikke er ment å omfatte beslutninger fattet av andre lands myndigheter.»

Videre uttalte departementet:

«Justisdepartementet vil tilføye at det i de fleste tilfeller antas å være mulig å løse slike situasjoner som foranlediget spørsmålet gjennom et samarbeid med vedkommende lands myndigheter. Om det skulle være utenrikspolitiske hensyn som skulle tale imot en slik kontakt, antas dette best å kunne bli vurdert av vedkommende utenriksstasjon. I en slik vurdering synes det nærliggende også å vurdere om utstedelse av nødpass er nødvendig ut fra vedkommendes velferdssituasjon sammenholdt med karakteren av de omstendigheter som har ført til beslag/tilbakeholdelse av passet.

Det antas at det etter omstendighetene også vil være behov for å konsultere norsk politi- og påtalemyndighet i saker av denne karakter, særlig der vedkommende er siktet for en straffbar handling som også kan rammes av norsk lovgivning.

Avslutningsvis vil vi understreke at et norsk pass som er beslaglagt eller av en eller annen grunn er tatt hånd om av det annet lands myndigheter, og som ikke kan leveres tilbake til rett innehaver, normalt skal leveres tilbake til norske myndigheter. Dette gjelder også pass som er forfalsket eller beslaglagt hos en annen enn den passet er utstedt til.»

Dersom det gjelder en norsk borger som befinner seg i utlandet og er etterlyst av norske myndigheter, har Justis- og beredskapsdepartementet uttalt at passloven § 5 første ledd bokstav a skal tolkes slik at utenriksstasjonen kan utstede midlertidig pass for hjemreise. Politidirektoratet gjør oppmerksom på at det i disse tilfellene er nasjonal vedtakslinje som har vedtakskompetanse.

Bestemmelsene nevnt ovenfor utgjør absolutte nektelsesgrunner slik at pass- og ID-kortmyndigheten i slike tilfeller er forpliktet til å treffe et avslag. Utstedelse av pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett vil ellers utgjøre et lovstridig vedtak. Når det treffes vedtak om nektelse av pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett i medhold av disse bestemmelsene, tilsier lovenes system at pass- og ID-kortmyndigheten ikke skal foreta en forholdsmessighetsvurdering etter passloven § 5 fjerde ledd eller ID-kortloven § 5 fjerde ledd.

6.1.1. Saker som gjelder prøveløslatte – passloven § 5 første ledd bokstav d), ID-kortloven § 5 første ledd bokstav d)

Pass og nasjonalt ID-kort med reiserett skal ikke utstedes dersom søkeren er prøveløslatt fra forvaring eller fengsel med vilkår om ikke å forlate landet, jf. straffeloven §§ 45 og 46 eller straffegjennomføringsloven § 43. Pass- og ID-kortmyndigheten må gjøre nødvendige undersøkelser for å klarlegge eventuelle rammer for prøveløslatelsen. Det må vurderes hvorvidt det er behov for å kontakte Kriminalomsorgen for ytterligere informasjon.

6.2. Forhold som kan gi grunnlag for å nekte utstedelse av pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett – passloven § 5 andre ledd og ID-kortloven § 5 andre ledd

Passloven § 5 andre ledd og ID-kortloven § 5 andre ledd lister opp forhold hvorefter pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett etter en konkret vurdering *kan* nektes. Det vil derfor bero på forvaltningens skjønnsutøvelse om det i det aktuelle tilfellet blir truffet vedtak om nektelse av pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett. Forvaltningen må utøve en skjønnsutøvelse som er i tråd med eksisterende forvaltningspraksis.

Etter passloven § 5 andre ledd bokstav a) og ID-kortloven § 5 andre ledd bokstav a kan pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett nektes utstedt dersom søkeren ikke kan reise ut av riket fordi det følger av dom, kjennelse eller annen lovhjemlet beslutning av offentlig myndighet som pålegger frihetsberøvelse. Personer som er underlagt soning vil imidlertid ikke alltid fylle vilkårene for nektelse av pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett. Pass- og ID-kortmyndigheten må gjøre en selvstendig vurdering i hver enkelt sak. Der nektelsesgrunner etter passloven § 5 eller ID-kortloven § 5 ikke foreligger, skal pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett ikke nektes utstedt eller kreves innlevert. Av forarbeidene til passloven Ot.prp.nr.61 (1996–1997) under de spesielle motivene til § 5 fremgår det at «ikke enhver beslutning om frihetsstraff vil være til hinder for at søkeren får pass. En uavsonet dom vil således ikke nødvendigvis være til hinder for at vedkommende får pass». Skjønnsutøvelsen bør derfor ta for seg en konkret vurdering av om det i det aktuelle tilfellet kan legges til grunn unndragelsesfare. Der det foreligger fare for unndragelse av straff, bør pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett nektes utstedt.

Ved straffeforfølgelse i utlandet og hvor norsk borgers pass er tatt i beslag av utenlandsk myndighet, skal spørsmålet om utstedelse av nytt pass som hovedregel drøftes med landets myndigheter. Saken må imidlertid vurderes i hvert enkelt tilfelle i lys av den politiske og menneskerettslige situasjonen i det aktuelle landet, da den konkrete situasjonen kan medføre at pass likevel bør utstedes. Det må utvises stor aktsomhet dersom pass vurderes utstedt. Norske myndigheter bør ikke bidra til at norske statsborgere unndrar seg straffeforfølgelse i utlandet.

Etter passloven § 5 andre ledd bokstav b) og ID-kortloven § 5 andre ledd bokstav b) kan pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett nektes utstedt ved visse bestemmelser som pålegger innskrenkninger i adgangen til fri bevegelse. Det er i bestemmelsene listet opp at pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett kan nektes dersom søkeren er pålagt innskrenkninger i medhold av straffeloven §§ 34, 39, 45, 46, 48, 52 og 62 (jf. lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern § 5-3), straffegjennomføringsloven § 43 eller straffeprosessloven § 69 tredje ledd. Også i slike tilfeller må pass- og ID-

kortmyndigheten vurdere saken konkret, og utøve et skjønn i samsvar med gjeldende forvaltningspraksis.

6.2.1. Særlig om personer underlagt soning i fengsel eller behandling ved institusjon – behov for legitimasjon

Der det foreligger nektelsesgrunner og pass- og ID-kortmyndigheten etter en konkret vurdering mener at det er grunnlag for å nekte pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett, skal det ikke utstedes slike dokumenter for identifikasjonsformål. Dette utgjør en endring i Politidirektoratets tidligere praksis etablert i VPOD-2018-2242 som er tilgjengelig på Lovdata.

I saker der det foreligger nektelsesgrunner, kan søkeren få utstedt et nasjonalt ID-kort uten reiserett forutsatt at identiteten og norsk statsborgerskap er godtgjort.

6.3. Andre forhold som kan gi grunnlag for nektelse – passloven § 5 tredje ledd og ID-kortloven § 5 tredje ledd

I likhet med passloven § 5 andre ledd og ID-kortloven § 5 andre ledd, lister passloven § 5 tredje ledd og ID-kortloven § 5 tredje ledd opp tilfeller hvor pass- og ID-kortmyndigheten etter en konkret vurdering har adgang til å nekte utstedelse av pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett. Bestemmelsen er en «kan»-bestemmelse og er derfor utpreget skjønnsmessig. I slike tilfeller er det særlig viktig at pass- og ID-kortmyndighetens skjønnsutøvelse er i overensstemmelse med forvaltningens praksis. Bestemmelsene anvendes ofte sammen med bestemmelsene om tilbakekall i hhv. passloven § 7 og ID-kortloven § 8.

Under følger nærmere betraktninger knyttet til de enkelte bokstavene i bestemmelsene.

6.3.1. Misbruk av pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett – passloven § 5 tredje ledd bokstav a), ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav a og c

Passloven § 5 tredje ledd bokstav a) gir adgang for å vurdere vedtak om nektelse av pass der søkeren tidligere har forfalsket pass, brukt falskt pass, rettsstridig har overlatt pass til tredjemann eller på annen måte har misbrukt pass. ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav c) har tilsvarende bestemmelse om at nasjonalt ID-kort kan nektes utstedt dersom søkeren tidligere har forfalsket eller brukt falskt nasjonalt ID-kort med reiserett, rettsstridig har overlatt kortet til tredjemann eller på annen måte har misbrukt det. Nasjonalt ID-kort kan også nektes utstedt på grunnlag av tidligere misbruk av pass, uavhengig av om søkeren tidligere har hatt et nasjonalt ID-kort og misbrukt dette, jf. ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav a) som bestemmer at nasjonalt ID-kort med reiserett kan nektes utstedt når det er vedtatt å nekte utstedelse av pass etter passloven § 5

tredje ledd, eller pass er tilbakekalt etter passloven § 7 første ledd bokstav b. I enkelte tilfeller kan det tenkes at det er flere involverte i misbruk av pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett. Eksempelvis kan det dreie seg om en person som har benyttet en annen persons pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett til å oppta forbrukslån eller til å utgi seg for å være vedkommende ved reise eller lignende. I slike tilfeller bør pass- og ID-kortmyndigheten vurdere konkret om det skal gjennomføres en forvaltningsreaksjon overfor så vel vedkommende som har misbrukt dokumentet som overfor innehaveren.

Politidirektoratet ser svært alvorlig på misbruk av pass og nasjonalt ID-kort, og slikt misbruk vil som hovedregel danne grunnlag for å nekte utstedelse av nytt pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett til søkeren.

Søkere som tidligere har misbrukt pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett, for eksempel som et middel til å bidra til illegal innvandring eller til å gjennomføre andre straffbare handlinger, må regne med å vente i flere år (normalt fem år), regnet fra da misbruket fant sted, før en ny søknad om pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett innvilges.

Når det avdekkes falske identiteter skal Folkeregisteret varsles, jf. folkeregisterloven § 7-1 om offentlige myndigheters og virksomheters meldeplikt. Politidirektoratet har i rundskriv RPOD-2011-3 gitt retningslinjer om rapportering av falske identiteter til Folkeregistret og Utlendingsdirektoratet.

6.3.2. Formålet med reisen er ulovlig virksomhet – kravet til skjellig grunn – passloven § 5 tredje ledd bokstav b) første alternativ, ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav b)

Etter passloven § 5 tredje ledd bokstav b) første alternativ og ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav b) kan pass- og ID-kortmyndigheten etter en konkret vurdering treffe vedtak om nektelse av pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett dersom omstendighetene gir skjellig grunn til å tro at formålet med reisen er ulovlig virksomhet.

Bestemmelsen oppstiller «skjellig grunn» som beviskrav. Dette er lagt til grunn som alminnelig sannsynlighetsovervekt. Det må foretas en konkret vurdering i den enkelte sak av alle sakens opplysninger før det konkluderes med at beviskravet er oppfylt. I praksis vil bestemmelsen være utpreget skjønnsmessig.

Bestemmelsen krever ikke at ulovlig virksomhet må være det eneste formålet med en eventuell utenlandsreise. Det er etter Politidirektoratets praksis tilstrekkelig at det legges til grunn at det er sannsynlighetsovervekt for at ett av formålene med en eventuell reise vil være ulovlig virksomhet.

Mistanken om ulovlig virksomhet i utlandet bør kunne forankres i objektive forhold. Dette kan for eksempel være tidligere straffedommer fra Norge eller

utlandet. I vurderingen vil blant annet overtredelsens art, omfang og tiden som har gått siden de straffbare handlingen ble begått være av relevans. Det er også relevant å se hen til tidligere eller planlagt reisevirksomhet, herunder blant annet tilknytning til såkalte høyrisikoland. Det er på det rene at det vil variere fra sak til sak hvilke momenter som er relevante, og det må derfor foretas en konkret vurdering av alle opplysningene i den enkelte sak.

Eksempler på nektelse av pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett etter denne bestemmelsen vil være tilfeller der søkeren tidligere har misbrukt barn i Norge eller i utlandet, der søkeren har vært i besittelse av et betydelig omfang overgrepsmateriale av barn eller har gjennomført eller på annen måte vært delaktig i overgrep mot mindreårige på internett, eller tilfeller der søkeren har hatt befatning med prostitusjon, menneskehandel og/eller smugling. Dersom søkeren har vært straffet gjentatte ganger, eller har vært mistenkt for slike forhold som nevnt, vil også dette tillegges vekt. Pass og nasjonalt ID-kort med reiserett kan også nektes der det er sannsynlighetsovervekt for at formålet med reisen er begå andre typer kriminelle handlinger i utlandet. Det kan også gjelde tilfeller der en norsk borger har begått et straffbart forhold i utlandet og søker om pass for å returnere til Norge med det formål (eller effekt) å unndra seg straffeforfølgelse i utlandet. Pass- og ID-kortmyndigheten må foreta konkrete vurderinger i den enkelte sak. Eksempellisten er ikke uttømmende.

Ved straffeforfølgelse i utlandet og hvor norsk borgers pass er tatt i beslag av utenlandsk myndighet, skal spørsmålet om utstedelse av nytt pass som hovedregel drøftes med landets myndigheter. Saken må imidlertid vurderes i hvert enkelt tilfelle i lys av den politiske og menneskerettslige situasjonen i det aktuelle landet, da den konkrete situasjonen kan medføre at pass likevel bør utstedes. Det må utvises stor aktsomhet dersom pass vurderes utstedt. Norske myndigheter bør ikke bidra til at norske statsborgere unndrar seg straffeforfølgelse i utlandet.

Et vedtak om nektelse bør ha formen «for tiden» og en eventuell ny søknad må undergis en grundig vurdering. Selv om det er gått flere år siden det straffbare forholdet i utlandet fant sted, kan det være grunnlag for fortsatt nektelse av pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett. Dette må vurderes konkret når personen eventuelt fremmer en ny søknad.

6.3.2.1 Green Notice

Vedtakslinjen bør kjenne til adgangen til Green Notice-registrering hos Interpol. Green Notice er en varsling til Interpols medlemsland om en persons kriminelle aktivitet som kan være en trussel mot samfunnssikkerheten og er av en viss alvorlighetsgrad, for eksempel seksuelle overgrep, og at det er sannsynlig at den kriminelle aktiviteten kan begås utenlands. Registrering av en person på Green Notice baseres på en helhetlig vurdering av blant annet tidligere begåtte straffbare handlinger, faren for gjentakelse og reisevirksomhet. Eventuelle andre

tiltak som er iverksatt og/eller vurdert, for eksempel knyttet til pass eller andre reisedokumenter er også relevant. Dersom vedtakslinjen vurderer at nektelse eller tilbakekall av pass eller nasjonalt ID- kort bør varsles til Interpols medlemsland via Green Notice, må anmodning om dette sendes til påtaleansvarlig som forbereder Green Notice. Det er Kripos som beslutter utstedelse av Green Notice. Registreringen godkjennes og effektueres deretter av Interpols generalsekretariat.

6.3.3 Grunn til å tro at søkeren på grunn av sin vandel eller omstendighetene for øvrig vil pådra det offentlige kostnader – passloven § 5 tredje ledd bokstav b) andre alternativ, ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav a)

Passloven § 5 tredje ledd bokstav b) andre alternativ er gitt i forlengelsen av første alternativ, og omfatter de tilfeller der det er grunn til å tro at søkeren på grunn av sin vandel og omstendighetene for øvrig kommer til å pådra det offentlige kostnader ved en utenlandsreise.

Bestemmelsen viderefører tidligere § 6 tredje ledd i Passinstruksen fra 1952 og i NOU 1994:13 pkt. 3.5 ble følgende uttalt om gjeldende rett:

Etter § 6 tredje ledd kan pass nektes dersom pass-søkerens vandel og omstendighetene for øvrig gir grunn til å tro at han i utlandet vil ernære seg ved betleri eller uredelig virksomhet, eller av andre grunner bringe seg i en slik stilling at han må sendes hjem for offentlig regning. Praksis med å nekte pass etter § 6 tredje ledd (c) har vært forsiktig. Det har vært forutsetningen at passsøkeren helst flere ganger tidligere har pådratt det offentlige omkostninger.

Bestemmelsen kan benyttes i tilfelle der norsk borger gjentatte ganger er blitt nødlidende i utlandet og er blitt ytet lån til hjemreise av offentlige midler. Opplysninger utvalget har innhentet, viser at norske utenriksstasjoner ytet slik assistanse i 197 og 193 tilfelle i hhv 1991 og 1992. Det totale antall tilfelle der utenriksstasjonene ytet assistanse til nødlidende borgere, f.eks. i form av overføring av penger fra Norge, var de samme år ca. 1.000.

Passlovutvalget foreslo å videreføre bestemmelsen i forenklet form:

Bokstav (c) er forenklet. Under dagens samfunnsforhold er det ikke behov for at lovteksten fremhever at «betleri eller ulovlig virksomhet», jf. instruksen bokstav (c), medfører risiko for at søkeren vil pådra det offentlige omkostninger.

Forarbeidene gir begrenset veiledning om bruken av bestemmelsen, men holdepunktene over tilsier at bestemmelsen langt på vei var ment å forhindre kostnader som følge av en utenlandsreise. Samtidig må passmyndigheten ha for

øyet at det ligger innenfor utenrikstjenestens oppgave å bistå norske borgere i utlandet. Det at en person har hatt behov for konsulær bistand fra utenrikstjenesten kan, men ikke nødvendigvis i alle tilfeller, være tilstrekkelig til å slå fast at personen ved fremtidige utenlandsreiser vil påføre det offentlige kostnader.

Passlovens formål, som er å regulere utstedelsen av et reisedokument til norske borgere, tilsier at bevisvurderingen er nært knyttet til innehaverens tidligere eller forestående reisevirksomhet. Vurderingen må gjøres konkret for hver enkelt sak og vil naturlig være utpreget skjønnsmessig.

Nasjonalt ID-kort med reiserett kan nektes utstedt dersom det er fattet vedtak om å nekte utstedelse av pass etter passloven § 5 tredje ledd bokstav b) andre alternativ. Dette følger av ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav a).

Et vedtak om nektelse etter ovennevnte bestemmelser bør ha status «for tiden», og en eventuell ny søknad må undergis en grundig og konkret vurdering.

6.3.4. Der søkeren har fått lån til hjemreise fra en norsk representasjon i utlandet mot sikkerhet i søkerens pass, og tilbakebetaling av lånet ikke har funnet sted – passloven § 5 tredje ledd bokstav c)

Dersom en passinnehaver har mottatt et nødlidenhetslån fra utenrikstjenesten til hjemreise, og dette lånet er tilbakebetalt, er det ikke lenger grunnlag for å opprettholde et vedtak om passhindring i medhold av denne bestemmelsen. Spørsmål om en person har tilbakebetalt sitt nødlidenhetslån rettes til Seksjon for konsulære saker og utlendingsfeltet (Seksjon.for.konsulare.saker.og.utlendingsfeltet@mfa.no).

6.3.5. Der søkerens psykiske helsetilstand er alvorlig svekket og det derfor er betydelig fare for at søkeren ikke vil være i stand til å ta vare på seg selv i utlandet – passloven § 5 tredje ledd bokstav d), ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav a)

Fra 1. januar 2026 inntreer endringer i passloven § 5 tredje ledd bokstav d og ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav a som følge av inkorporeringen av CRPD (FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne). Endringen innebærer justering i ordlyd i begge de kumulative vilkårene. Alternativet "psykisk utviklingshemmet" er tatt ut i sin helhet. Alternativet "alvorlig sinnslidelse" er erstattet med "søkerens psykiske helsetilstand er alvorlig svekket". Vilåret "ikke vil være i stand til å ta vare på seg selv i utlandet" er erstattet med "og det derfor er betydelig fare for at søkeren ikke vil være i stand til å ta vare på seg selv i utlandet". Endringen innebærer ikke en realitetsendring, men presiserer at det er snakk om en tilstand som avviker fra personens vanlige tilstand, og som gjør at personen på det aktuelle tidspunktet vurderes ikke å være i stand til å ta vare på seg selv i utlandet, jf. Prop. 162 L 2024-2025 pkt. 9.3.4.

Bestemmelsen i passloven § 5 tredje ledd bokstav d) inneholder to kumulative vilkår som begge må være oppfylt før pass kan nektes.

Det første vilkåret er at søkerens psykiske helsetilstand er alvorlig svekket. Det er helsepersonell som er nærmest til å gi pass- og ID-kortmyndigheten veiledning når det gjelder vurderingen av om en søkers helsetilstand. Pass- og ID-kortmyndigheten bør opptre varsomt og ikke legge til grunn forhold som ikke er dokumentert ved opplysninger fra helsepersonell. Følgende fremkommer av Prop. 162 L 2024-2025 pkt. 9.3.4. *"Vurderingene er med andre ord ikke alene begrunnet i konkrete diagnoser eller generelle forhold. Passmyndighetene skal ta utgangspunkt i vedkommendes helsesituasjon på søknadstidspunktet eller hendelsestidspunktet, og må foreta en konkret vurdering der opplysninger fra helsepersonell skal tillegges stor vekt. Det avgjørende er om personen på grunn av sin helsesituasjon vurderes ikke å ville være i stand til å ta vare på seg selv i utlandet på søknadstidspunktet eller avreisetidspunktet. Formålet med bestemmelsen er å ivareta vedkommendes egen sikkerhet, og bestemmelsen bidrar på den måten til oppfyllelse av statens menneskerettslige forpliktelser."*

Politidirektoratet viser til forvaltningens informasjons- og undersøkelsesplikt, og at forvaltningen skal påse at saken er tilstrekkelig opplyst før vedtak fattes, jf. forvaltningsloven § 17. I saker der det ikke foreligger helsedokumentasjon eller denne er mangelfull, må søkeren tilskrives for å fremlegge legeerklæring vedrørende sin helsetilstand fra helsepersonell. I brevet til søkeren må det komme frem at helsepersonell må vurdere begge vilkårene, det vil si både om søkerens psykiske helsetilstand er alvorlig svekket og det derfor er betydelig fare for at søkeren ikke vil være i stand til å ta vare på seg selv i utlandet. Brevet fra pass- og ID-kortmyndigheten må fremlegges for behandler slik at vedkommendekjenner bakgrunnen for behovet for uttalelsen. I saker hvor søkeren ikke har fremlagt helsedokumentasjon etter anmodning fra distriktet innen fristen, skal søkeren igjen tilskrives og informeres om at manglende innsendelse kan medføre avslag på søknad om pass og/eller nasjonalt ID-kort med reiserett.

Det andre vilkåret i bestemmelsen er at det er betydelig fare for at søkeren ved en utenlandsreise ikke vil være i stand til å ta vare på seg selv. Utenrikstjenesten vil rutinemessig sende varsel til nasjonal vedtakslinje om personer som har blitt hjemhentet for det offentliges bekostning på grunn av alvorlig psykisk sykdom i utlandet, jf. Helsedirektoratets «Veileder for hjemsendelse av alvorlig psykisk syke – Gjennomføring av pasienttransporter til og fra utlandet», <https://helsedirektoratet.no/veiledere/hjemsendelse-av-alvorlig-psykisk-syke/>. Pass- og ID-kortmyndigheten på søkerens hjemsted vil også regelmessig kunne bli varslet av lege/behandlingsinstitusjon om personer som ikke er i stand til å ta vare på seg selv i utlandet. På bakgrunn av beskrivelsen fra utenriksstasjonen og/eller øvrige opplysninger om søkerens helse, må det vurderes om det er grunnlag for å legge til grunn at vedkommende ved en fremtidig reise vil være ute av stand til å ta vare på seg selv.

Dersom vedkommende befinner seg i utlandet og har tapt passet sitt eller det nasjonale ID-kortet med reiserett, kan det utstedes et midlertidig pass (nødpass) eller et pass med begrenset gyldighetstid slik at vedkommende kan returnere til Norge eller annet land hvor vedkommende er bosatt.

Ved senere søknad om pass må det fremlegges uttalelse fra helsepersonell slik at pass- og ID-kortmyndigheten kan settes i stand til å vurdere om søknaden kan innvilges.

Et vedtak om nektelse bør ha status «for tiden», og en eventuell ny søknad må undergis en grundig vurdering.

Dersom det er truffet vedtak om å nekte utstedelse av pass etter passloven § 5 tredje ledd bokstav d), kan utstedelse av nasjonalt ID-kort med reiserett også nektes, jf. ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav a).

6.3.6. Gjentatte tap av pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett-passloven § 5 tredje ledd bokstav e), ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav a)

Passloven § 5 tredje ledd bokstav e), jf. § 7 første ledd bokstav e) gir hjemmel for å treffe vedtak om passhindring dersom «passet ikke oppbevares betryggende av passinnehaveren eller finnes i uvedkommendes besittelse». Det fremkommer av passloven § 6 fjerde ledd at passinnehaveren skal oppbevare passet på en «betryggende måte». Disse bestemmelsene bør ses i sammenheng og illustrerer passinnehaverens ansvar.

Når det fremkommer av Passweb at en søker gjentatte ganger har tapt sine tidligere utstedte pass, må det foretas en konkret vurdering av om et nytt pass kan utstedes. Saken bør underlegges undersøkelser i form av spørsmål til innehaveren om de tidligere tapene. Saksbehandleren bør stille oppfølgingsspørsmål der passinnehaveren er knapp i sin forklaring. Politidirektoratet har sett eksempel på at et pass som er brukt av andre enn innehaveren er meldt tapt kort tid etter at misbruket er blitt avdekket, og at det ved tapsmeldingen er forklart at passet er kommet bort under flytting. Ved kontroll i Folkeregisteret er det avdekket at flyttingen hadde skjedd flere måneder før tapet ble meldt. Slike forhold gir grunnlag for å vurdere passnektelse/tilbakekall av pass grunnet misbruk av pass, jf. punkt 6.3.1.

Alle tapsmeldinger skal registreres i Passweb og disse bør inneholde relevant og tilstrekkelig informasjon, slik at vedtakslinjen kan ta stilling til hvilken betydning tapene kan få for fremtidig passutstedelse.

Det sentrale vurderingstemaet etter bestemmelsen er hvorvidt passinnehaveren kan lastes for å ha tapt passet/passene. Dersom passinnehaveren ikke kan lastes for tapet/tapene, er det ikke grunnlag for å treffe vedtak om passhindring.

Pass- og ID-kortforskriften § 4-1 bokstav b) gir nærmere veiledning for vurdering av om dokumentinnehaver har sørget for forsvarlig oppbevaring. Antall

tap og hyppighet, samt omstendigheter knyttet til tapet og om tapsmelding ble innlevert straks tapet ble oppdaget, bør vektlegges.

Dersom passinnehaveren ikke kan gi en tilfredsstillende forklaring om tapene, gjelder følgende retningslinjer:

- Ved to tapsmeldinger innenfor en tiårsperiode skal innehaveren varsles skriftlig om at ytterligere tap kan medføre vedtak om passhindring. Kopi av varselet arkiveres.
- Ved tre tapsmeldinger innenfor en tiårsperiode skal det vurderes om vilkårene for passnektelse er til stede.

Tidligere tap av pass (utover de siste ti år) kan også tas i betraktning ved vurderingen.

Dersom det er fattet vedtak om passnekt pga. gjentatte tap, kan ny søknad innvilges når det er gått tre år fra siste tapsmelding.

Dersom det etter vedtak om nektelse pga. gjentatte tap er utstedt et pass med begrenset gyldighetstid etter passloven § 5 femte ledd, og dette passet også meldes tapt, bør ny søknad om pass ikke innvilges før det er gått minst tre år fra tapsmelding av dette passet.

Dersom tapte pass er misbrukt, bør det ikke utstedes nytt pass før det er gått minst fem år fra det tidspunktet misbruket fant sted, se også punkt 6.3.1.

Ettersom det ikke er utreisekontroll fra Norge, kan norske borgere som har fått passhindring grunnet gjentatte tap av pass, enkelt komme seg til andre land i EØS-området. Erfaring tilsier imidlertid at personer uten pass blir nektet innsjekking eller ombordstigning ved retur til Norge. Det må i slike saker gjøres en forholdsmessighetsvurdering av om det likevel skal innvilges midlertidig pass (nødpass) for hjemreise til Norge.

Vedrørende tap av barns pass, vises det særskilt til punkt 5.3.3.

Dersom det er truffet vedtak om å nekte utstedelse av pass etter passloven § 5 tredje ledd bokstav e), kan utstedelse av nasjonalt ID-kort med reiserett også nektes, jf. ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav a).

Tap av midlertidige pass (nødpass) er omtalt i pkt. 8.2.

6.3.7. Nektelse etter passloven § 5 tredje ledd bokstav f) og ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav d)

Passloven § 5 tredje ledd bokstav f) og ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav d) gir pass- og ID-kortmyndigheten adgang til å treffe vedtak om passhindring der det er grunn til å tro at formålet med reisen er å begå handlinger som faller inn under bestemmelsene om folkemord, forbrytelser mot menneskeheten, krigsforbrytelser, terrorhandlinger eller terrorrelaterte handlinger.

Ordlyden i disse bestemmelsene oppstiller «grunn til å tro» som beviskrav. Det kreves ikke sannsynlighetsovervekt. Beviskravet skiller seg dermed fra «skjellig grunn til å tro» slik dette er benyttet i § 5 tredje ledd bokstav b) første alternativ. Adgangen til å gjøre bruk av bestemmelsene er dermed noe utvidet sammenlignet med tilfellene nevnt under § 5 tredje ledd bokstav b) første alternativ. Grunn til å tro må være forankret i visse konkrete holdepunkter for å anta at søkerens formål med reisen er å begå slike forhold som er listet opp i passloven § 5 tredje ledd bokstav f) og ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav d).

Det må gjøres en konkret vurdering basert på opplysninger som foreligger i den enkelte sak før det konkluderes med at kravet «grunn til å tro» er oppfylt. Det må også tas hensyn til eventuelle opplysninger som taler mot å nekte pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett.

Innføringen av bestemmelsen i passloven § 5 tredje ledd bokstav f) og ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav d) er et viktig og effektivt virkemiddel for å forhindre at personer reiser til konfliktområder for å begå svært alvorlige handlinger eller for senere, ved retur til Norge, representere en trussel mot Norge og norske interesser. At det er innført en selvstendig hjemmel for å nekte utstedelse av nasjonalt ID-kort med reiserett, innebærer at vedtak om nektelse kan treffes selv om det ikke er truffet vedtak om nektelse av pass. Ved vurderingen av om pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett bør nektes utstedt, vil det bl.a. måtte legges vekt på hvor nært forestående en mulig reise er da en persons intensjoner kan endre seg over tid.

6.3.8. Nektelse etter passloven § 5 tredje ledd bokstav g) og ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav e)

Etter passloven § 5 tredje ledd bokstav g) og ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav e) kan pass eller nasjonalt ID-kort nektes utstedt der søkeren er mindreårig, og det er grunn til å tro at søkeren vil bli utsatt for straffbare forhold i utlandet eller forhold der som kan medføre fare for liv eller helse.

Beviskravet «grunn til å tro» er nærmere beskrevet i punkt 6.3.7.

For å nekte utstedelse av pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett, må antakelsen om at den mindreårige vil bli utsatt for handlinger som representerer en fare for liv og helse være forankret i visse konkrete holdepunkter. Det må vurderes om opplysningene fremstår som konkrete, og i tilstrekkelig grad kvalifiserer til mistanke om at den mindreårige kan bli utsatt for de forhold bestemmelsene gir anvisning på. Med helse menes både fysisk og psykisk helse. Med straffbare forhold menes handlinger som ville vært straffbare dersom de ble begått i Norge, eksempelvis tvangsekteskap eller kjønnslemlestelse. Det er dermed ikke noe krav om at forholdet er straffbart i det landet den mindreårige risikerer å bli sendt til.

Særlig relevant for bestemmelsen er mindreårige som står i fare for tvangsekteskap eller kjønnslemlestelse. Ved vurdering av om det er fare for kjønnslemlestelse eller tvangsekteskap er det flere momenter som kan vektlegges; det må vurderes om opplysningene fremstår som konkrete, om informasjonen pass- og ID-kortmyndigheten innehar i tilstrekkelig grad kvalifiserer til mistanke, eventuell informasjon fra skole, reisehistorikk og fremtidige reiseplaner.

Når det treffes vedtak om nektelse eller tilbakekall av pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett fordi det er grunn til å tro at den mindreårige vil bli utsatt for straffbare forhold i utlandet eller forhold der som kan medføre fare for liv eller helse, skal pass- og ID-kortmyndigheten straks underrette kommunens barneverntjeneste om dette, jf. passloven § 7a og ID-kortloven § 8a.

6.3.9. Forholdsmessighetsvurderingen – passloven § 5 fjerde ledd og ID-kortloven § 5 fjerde ledd

Passloven § 5 fjerde ledd og ID-kortloven § 5 fjerde ledd uttaler at pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett bare kan nektes utstedt dersom tungtveiende grunner taler for det. Bestemmelsen fordrer at det foretas en forholdsmessighetsvurdering der samfunnets interesser i å treffe et vedtak om nektelse veies mot konsekvensene en nektelse vil få for den vedtaket gjelder.

Bestemmelsene i passloven § 5 andre og tredje ledd og ID-kortloven § 5 andre og tredje ledd tilsier at vedtak om nektelse langt på vei tar sikte på å hindre at pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett kan bli misbrukt i kriminell virksomhet og at slike dokumenter kommer på avveie i samfunnet. Bestemmelsene tar også sikte på at personer som har til hensikt å foreta kriminelle handlinger i utlandet, ikke gis mulighet til å reise ut av landet. Videre tar bestemmelsen sikte på å forhindre at personer som ikke er i stand til å ta vare på seg selv i utlandet, og personer som er ilagt frihetsberøvelse eller andre innskrenkninger som nevnt i passloven § 5 andre ledd og ID-kortloven § 5 andre ledd, forlater landet.

Forvaltningen har ved dette fått adgang til å treffe en forvaltningsreaksjon for å forhindre eller forebygge kriminalitet. Lovenes system tilsier dermed isolert sett at det skal en del til for at en nektelse av pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett vil være uforholdsmessig der vilkårene for nektelse etter passloven § 5 andre og tredje ledd, eller etter ID-kortloven § 5 andre og tredje ledd er oppfylt. Forhold som gjør seg gjeldende for svært mange søkere, vil i denne vurderingen normalt ikke bli tillagt betydelig vekt.

Der vilkårene for å treffe vedtak om nektelse i medhold av passloven § 5 første ledd eller ID-kortloven § 5 første ledd er oppfylt, skal forvaltningen ikke foreta en forholdsmessighetsvurdering. Bestemmelsen oppstiller absolutte nektelsesgrunner, og pass- og ID-kortmyndigheten har i slike tilfeller derfor ikke adgang til å utstede et pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett, jf. punkt 6.3.1.

Når det gjelder behovet for et legitimasjonsdokument, kan alle norske borgere som godtgjør sin identitet og sitt norske statsborgerskap få utstedt nasjonalt ID-kort uten reiserett selv om det foreligger nektelsesgrunner for pass og nasjonalt ID-kort med reiserett.

6.3.10. Vedtakets varighet

Et vedtak om nektelse eller tilbakekall skal ikke ha lengre varighet enn nødvendig utfra vedtakets begrunnelse og formålet med nektelsen eller tilbakekallet. Selv om vedtakene ikke gjøres tidsbegrenset, skal de likevel angi når en ny søknad kan forventes innvilget eller hvilke forutsetninger som må være til stede for at søknad kan innvilges, jf. pass- og ID-kortforskriften § 4-3 første ledd.

For nektelsesgrunnene etter § 5 tredje ledd bokstav f og g er formålet å forhindre en fare som normalt ligger relativt nært i tid, og det kreves ikke sannsynlighetsovervekt. Hensynet til å revurdere vedtakene jevnlig for å unngå uforholdsmessige inngrep gjør seg dermed i noe større grad gjeldende i disse sakene enn for vedtak etter § 5 tredje ledd bokstav b der kravet til sannsynlighet er høyere. Etter pass- og ID-kortforskriften § 4-3 andre ledd kan ikke vedtak om nektelse eller tilbakekall av pass etter passloven § 5 tredje ledd bokstav f eller g, jf. § 7 og vedtak om nektelse eller tilbakekall av nasjonalt ID-kort med reiserett etter ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav d eller e, jf. § 8, ha lenger varighet enn ett år.

Faren for at formålet med reisen er ulovlig virksomhet kan vare over lengre tid, særlig i saker der det er fare for seksuelle overgrep som er begrunnelsen for passnektelsen. For passmyndigheten vil det kunne være svært krevende å vurdere disse sakene årlig, og det vil ikke nødvendigvis foreligge nye opplysninger av betydning. Dette tilsier at en fornyet vurdering med jevne mellomrom vil være av begrenset betydning. Det må imidlertid opplyses i vedtaket om at tidsangivelsen ikke er til hinder for at det søkes om nytt pass før det angitte tidspunktet, og at alle søknader vil bli undergitt en konkret vurdering. Dersom begrunnelsen for nektelsen ikke lenger er til stede, skal søknaden innvilges uavhengig av hvor lang tid som har gått siden vedtaket om passnektelse. Det må også være tydelig for søkeren at en tidsangivelse kun er veiledende og at det ikke er sikkert at en ny søknad vil bli innvilget etter tiden som er angitt har gått.

6.3.11. Nektelse av midlertidig pass – pass- og ID-kortforskriften § 4-2

Midlertidig pass for utreise kan nektes utstedt dersom søkeren tidligere har fått utstedt flere midlertidige pass, tidligere utstedt midlertidig pass er meldt tapt, eller tidligere midlertidig pass ikke er innlevert etter avsluttet reise, jf. pass- og ID-kortforskriften § 4-2.

Dersom søkeren tidligere har fått utstedt flere midlertidige pass, må det foretas en konkret vurdering av om midlertidig pass skal utstedes, jf. passloven § 5 tredje ledd bokstav e og pass- og ID-kortforskriften § 4-2. Som et utgangspunkt bør det ikke utstedes ytterligere midlertidig pass dersom søkeren i løpet av de siste fem år har fått utstedt to midlertidige pass.

Midlertidig pass for utreise kan også nektes utstedt dersom tidligere utstedt midlertidig pass er meldt tapt, eller slikt pass ikke er innlevert etter avsluttet reise. I slike tilfeller bør det ikke utstedes nytt midlertidig pass før det har gått fem år fra det midlertidige passet skulle ha vært innlevert, jf. VPOD-2018-3804.

Ved avgjørelsen skal det særlig legges vekt på antall tidligere midlertidige pass søkeren har fått utstedt, i hvilken grad søkeren kan lastes for tap og årsaken til at midlertidig pass ikke er innlevert etter avsluttet reise. Søkerens behov for midlertidig pass skal også vektlegges.

6.3.12. Utstedelse av pass med begrenset gyldighetsområde og begrenset gyldighetstid i særlige tilfeller – passloven § 5 femte ledd

Dersom søkeren omfattes av passnektelsesgrunnene i § 5 andre eller tredje ledd, kan det likevel i særskilte tilfeller utstedes et pass med begrensninger i gyldighetsområdet eller med begrenset gyldighetstid, eller med begge begrensninger. Bestemmelsen om begrenset gyldighetsområde er en videreføring av den tidligere bestemmelsen i passloven § 6 tredje ledd.

Bestemmelsen i passloven § 5 femte ledd første punktum skal være en snever unntaksregel, slik praksis også er i dag. Dersom vilkårene for å nekte utstedelse av pass etter § 5 andre og tredje ledd er oppfylt, er den klare hovedregelen at det ikke skal utstedes pass. Dersom sterke velferdsmessige grunner taler for det, kan det utstedes et pass med begrenset gyldighetstid. Det må fremlegges dokumentasjon på at det foreligger sterke velferdsgrunner. Vurderingen av om slike grunner foreligger beror på forvaltningens skjønn. Det vil i vurderingen være sentralt å se hen til grunnlaget for det foreliggende vedtaket om nektelse. Grunnlaget for nektelsen vil kunne være av betydning for om det likevel kan utstedes et pass med begrenset gyldighetstid for velferdsmessige formål. Det må særskilt vurderes om utstedelse av pass med begrenset gyldighetstid vil kunne skade de hensyn passnektelsen er ment å ivareta. Passets gyldighetstid skal kun settes til den tiden som er nødvendig for å få gjennomført den aktuelle reisen som utgjør det velferdsmessige formålet.

Passloven § 5 femte ledd andre punktum kan passmyndigheten utstede ordinære pass med begrenset gyldighetstid til barn som er ilagt et utreiseforbud etter barnevernsloven § 5-13 første ledd. Utstedelsen kan bare skje etter anmodning fra barnevernsmyndigheten, og der barnevernstjenesten har gitt tillatelse etter barnevernsloven § 5-13 tredje ledd til at barnets reiser på en enkeltreise, jf. Prop. 159 L 2024-2025.

6.4 Behandling av informasjon fra Agent 5.0

Dersom det fremkommer treff ved søk i Agent, må søknaden vurderes nærmere av vedtakslinjen. I tvilstilfeller, eller hvor det er sannsynlig at det foreligger avslagsgrunn, skal søknaden alltid oversendes vedtakslinjen. Vurderingen foretatt av vedtakslinjen må arkiveres på saken i WebSak.

Når det gjelder bruk av opplysninger hentet fra PO (Politioperativt system) via Agent er det viktig at saksbehandleren er oppmerksom på at opplysningene registrert i PO ikke bør brukes ukritisk. Formålet med PO er å registrere opplysninger fortløpende, men det betyr ikke at opplysningene er kontrollert. Dersom saksbehandleren ønsker å benytte opplysninger fra PO, må kravene til innsyn og utlevering i politiregisterforskriften kapittel 53 følges. Ved bruk av opplysninger fra øvrige politiregistre i en forvaltningssak må saksbehandleren være bevisst på den utvidede taushetsplikten, samt forholdet til reglene om rett til innsyn og utlevering som fremgår av politiregisterloven og politiregisterforskriften.

7. Tilbakekall, innlevering og beslag – passloven § 7 og ID-kortloven § 8

Passloven § 7 første ledd har bestemmelser om tilbakekall av pass. ID-kortloven § 8 første ledd har tilsvarende bestemmelse for tilbakekall av nasjonalt ID-kort med reiserett.

Tilbakekallsgrunnene i ID-kortloven § 8 første ledd bokstav b, c, d og e gjelder også nasjonale ID-kort uten reiserett.

Når vilkårene for tilbakekall av pass eller nasjonalt ID-kort er oppfylt, og det treffes vedtak om tilbakekall av dokumentet, er det viktig å huske på at forvaltningsloven § 16 stiller krav om forhåndsvarsel. Dette kravet gjelder såfremt vedkommende ikke allerede har fått uttale seg i saken. Slikt forhåndsvarsel kan kun utelates i særskilte tilfeller, f.eks. der det foreligger utreiseforbud fra domstolen og hvor passet eller det nasjonale ID-kortet bør kreves innlevert snarest mulig.

I saker hvor innehaveren av pass eller nasjonalt ID-kort er død, skal det ikke treffes et formelt vedtak om tilbakekall. Det vil i disse tilfellene ikke skje endringer i rettigheter og plikter, og innlevering av passet eller det nasjonale ID-kortet er dermed bare en praktisk foranstaltning.

7.1. Vilåårene etter § 3 og § 4 er ikke oppfylt – passloven § 7 første ledd bokstav a, ID-kortloven § 8 første ledd bokstav b

Dersom det etter at passet eller det nasjonale ID-kortet er utstedt viser seg at vilåårene i passloven § 3 eller § 4, eller vilåårene i ID-kortloven § 3 eller § 4 ikke var oppfylt på utstedelsestidspunktet eller at vilåårene senere er bortfalt, er det grunnlag for å tilbakekalle passet eller ID-kortet.

Typiske eksempler er der innehaveren likevel ikke var norsk statsborger da passet eller det nasjonale ID-kortet ble utstedt, eller at vedkommende senere har mistet det norske statsborgerskapet. Bestemmelsene dekker også tilfeller der det ikke foreligger nødvendig samtykke fra den eller de som har foreldreansvaret.

Tilbakekallsgrunnen i ID-kortloven § 8 første ledd bokstav b gjelder også nasjonale ID-kort uten reiserett.

Bestemmelsen gjelder imidlertid ikke der en utenlandsk statsborger har byttet statsborgerskap til et annet utenlandsk statsborgerskap, og der de øvrige vilåårene i pass- og ID-kortforskriften § 2 A-1 fremdeles anses for oppfylt.

7.2. Nektelsesgrunner etter passloven § 5 eller ID-kortloven § 5 – passloven § 7 første ledd bokstav b, ID-kortloven § 8 første ledd bokstav a

Tilbakekall av pass og nasjonalt ID-kort med reiserett kan kreves både der nektelsesgrunnen forelå da dokumentet ble utstedt, uten å bli oppdaget, og når nektelsesgrunner senere er oppstått. Det må som ellers vurderes om det foreligger tungtveiende grunner som taler for å kreve passet eller det nasjonale ID-kortet med reiserett tilbakekalt, jf. passloven § 5 fjerde ledd og ID-kortloven § 5 fjerde ledd.

Passloven § 7 første ledd og ID-kortloven § 8 første ledd oppstiller etter sin ordlyd et «kan»-skjønner. Dette skjønnet vil imidlertid i praksis måtte vike der det er passloven § 5 første ledd eller ID-kortloven § 5 første ledd som foranlediger vurderingen om tilbakekall. Dette fordi bestemmelsene utgjør en absolutt nektelsesgrunn hvoretter det vil være lovstridig å opprettholde et vedtak om utstedelse av pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett. Tilbakekallsgrunnen i ID-kortloven § 8 første ledd bokstav a) omfatter bare nasjonale ID-kort med reiserett. Vi viser for øvrig til punkt 6 om nektelsesgrunner.

7.3. Passets eller ID-kortets utseende eller innhold er endret – passloven § 7 første ledd bokstav c, ID-kortloven § 8 første ledd bokstav c

Det fremgår av forarbeidene til passloven at bestemmelsen i passloven § 7 første ledd bokstav c i første rekke vil ramme de bevisste forfalskninger, men at også andre endringer av passet kan rammes.

Der det er tale om forfalskninger, kan passmyndigheten i tillegg til å tilbakekalle passet, vurdere om det er grunnlag for å nekte utstedelse av pass i medhold av passloven § 5 tredje ledd bokstav a.

ID-kortloven § 8 første ledd bokstav c tilsvarer passloven § 7 første ledd bokstav c, og gir tilsvarende adgang til å tilbakekalle nasjonale ID-kort når kortets utseende eller innhold er endret.

Tilbakekallsgrunnen i ID-kortloven § 8 første ledd bokstav c gjelder også nasjonale ID-kort uten reiserett.

7.4. Skade, slitasje etc. – passloven § 7 første ledd bokstav d, ID-kortloven § 8 første ledd bokstav d

Pass kan tilbakekalles etter passloven § 7 første ledd bokstav d dersom det er skadet eller slitt, eller av andre årsaker ikke er tjenlig som legitimasjonsdokument. ID-kortloven § 8 første ledd bokstav d tilsvarer passloven § 7 første ledd bokstav d.

Det fremgår av forarbeidene til passloven § 7 første ledd bokstav d at bestemmelsen skal omfatte endringer som følge av skade, slitasje samt opplysninger i passet. Det presiseres at dette omfatter både de skrevne opplysningene i passet og ansiktsfotoet. Det innebærer at passet kan tilbakekalles dersom passinnehavers utseende ikke lenger svarer til passfotoet, eller at personopplysningene for øvrig ikke stemmer med passinnehaverens personalia. Avgjørende må være om passet fortsatt er tjenlig til sitt formål som legitimasjonsdokument, jf. Ot.prp.nr.61 (1996-1997) side 26.

Forarbeidene til ID-kortloven § 8 første ledd bokstav d sier at ordlyden i bestemmelsen skal tolkes noe annerledes enn passloven § 7 første ledd bokstav d. Det går frem av de spesielle motivene til ID-kortloven § 8 første ledd bokstav d at bestemmelsen ikke gir adgang til å tilbakekalle et nasjonalt ID-kort dersom fotografiet ikke lenger svarer til innehaverens utseende, jf. Prop. 66L (2014–2015) kap. 14.

Det er innehaveren sitt ansvar å sørge for at dokumentet er i en slik stand at det fremdeles kan tjene som reise- og ID-dokument. Det er dermed også innehaverens ansvar å søke om nytt pass eller nasjonalt ID-kort dersom vedkommendes utseende er vesentlig forandret, og der det kan oppstå tvil om personen er rette innehaver. Det samme vil gjelde der passinnehaveren har byttet navn i Folkeregisteret, men passet eller ID-kortet lyder på vedkommendes tidligere navn.

Passloven § 7 første ledd bokstav d og ID-kortloven § 8 første ledd bokstav d har ikke en tilhørende bestemmelse om nektelse, jf. passloven § 5 og ID-kortloven § 5. Der innehaveren har klippet i eller på annen måte har skadet eller ødelagt sitt pass eller nasjonale ID-kort med reiserett, må pass- og ID-kortmyndigheten derfor foreta en selvstendig vurdering av om forholdet kan regnes som misbruk, jf. passloven § 5 tredje ledd bokstav a og ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav c.

Tilbakekallsgrunnen i ID-kortloven § 8 første ledd bokstav d gjelder også nasjonalt ID-kort uten reiserett. Vedtak etter ID-kortloven § 8 første ledd bokstav d kan ikke begrunnes med misbruk ettersom ID-kortloven § 5 tredje ledd bokstav c kun gjelder ID-kort med reiserett. Innehaveren må i slike tilfeller få utstedt et nytt kort dersom det ødelagte kortet ikke lenger er tjenlig som ID-bevis.

7.5. Ikke betryggende oppbevaring av passet eller det nasjonale ID-kortet med reiserett, – passloven § 7 første ledd bokstav e, ID-kortloven § 8 første ledd bokstav a jf. 5 tredje ledd bokstav a

Innehaveren av pass eller nasjonalt ID-kort er forpliktet til å sørge for betryggende oppbevaring av dokumentet/dokumentene, jf. passloven § 6 fjerde ledd og ID-kortloven § 7.

Gjentatte tap av et nasjonalt ID-kort med reiserett gir ikke selvstendig grunnlag for å treffe vedtak om tilbakekall eller nektelse. ID-kortloven § 8 første ledd bokstav a jf. § 5 tredje ledd bokstav a gir imidlertid hjemmel til å treffe slikt vedtak dersom det foreligger vedtak om nektelse eller tilbakekall av pass på grunn av gjentatte tap, jf. passloven § 5 tredje ledd bokstav e og passloven § 7 første ledd bokstav e.

Det presiseres at det ikke er adgang til å tilbakekalle ID-kort uten reiserett på dette grunnlaget.

Vi viser til pkt. 6.3.6 for utfyllende retningslinjer og nektelse av pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett på grunn av gjentatte tap.

7.6. Passet eller ID-kortet finnes i uvedkommendes besittelse – passloven § 7 første ledd bokstav e, ID-kortloven § 8 første ledd bokstav § e

Bestemmelsen i passloven § 7 første ledd bokstav e omfatter også de tilfeller der passet finnes i uvedkommendes besittelse. Der passet blir funnet i uvedkommendes besittelse og det er grunn til å tro at passinnehaveren har medvirket til dette, vil det også være grunnlag for tilbakekall av pass i medhold av bestemmelsen.

Når et nasjonalt ID-kort finnes i uvedkommendes besittelse, kan kortet tilbakekalles med hjemmel i ID-kortloven § 8 første ledd bokstav e). Det følger av § 8 andre ledd at bestemmelsen også gjelder for nasjonale ID-kort uten reiserett. Dersom det ikke er grunn til å tro at innehaveren av ID-kortet har medvirket til at det har kommet andre i hende, er det ikke grunnlag for å treffe vedtak om tilbakekall.

Det følger av Ot.prp.nr.61 (1996-1997) side 27 at passloven § 7 første ledd bokstav e må sees i sammenheng med § 6 fjerde ledd andre punktum. Dersom passet finnes i uvedkommendes besittelse og passinnehaveren mistenkes for forsettlig eller uaktsomt å ha medvirket til at det er kommet andre i hende, kan det være aktuelt å tilbakekalle passet.

For å kunne tilbakekalle etter passloven § 7 første ledd bokstav e er det tilstrekkelig at passet har vært i uvedkommendes besittelse ved ett tilfelle.

Dersom et pass er tilbakekalt etter passloven § 7 første ledd bokstav e og vedkommende fremsetter en ny søknad om pass, må pass- og ID-kortmyndigheten vurdere om det er grunnlag for å treffe vedtak om passhindring i medhold av passloven § 5 tredje ledd bokstav a. Nektelse av ny søknad etter passloven § 5 tredje ledd bokstav e er imidlertid ikke hjemlet med mindre det foreligger flere tap.

7.7. Beslag – passloven § 7 andre og tredje ledd, ID-kortloven § 8 tredje og fjerde ledd

Det fremkommer av passloven § 7 andre ledd at politiet kan ta beslag i passet dersom passinnehaveren ikke etterkommer krav om innlevering etter vedtak om tilbakekall. Det samme gjelder dersom det er fattet vedtak om tilbakekall av nasjonalt ID-kort med reiserett, jf. ID-kortloven § 8 tredje ledd.

Politiet kan også ta beslag i pass og ID-kort med reiserett som forevises i grensekontroll i inntil tre uker, dersom det antas at dette kan kreves innlevert etter en av bestemmelsene i passloven § 7 første ledd og ID-kortloven § 8 fjerde ledd.

Pass som beslaglegges av politiet sendes pass- og ID-kontoret for registrering i Passweb (OBS-merknad) og eventuell opprettelse av forvaltningssak. Passet oppbevares ved pass- og ID-kontoret.

I forarbeidene til passloven, Ot.prp.nr.61 (1996–1997), er det uttalt følgende om utenriksstasjonenes adgang til å beslaglegge et pass:

«Vedtak om innlevering etter første ledd fattes av passmyndigheten (politiet og utenriksstasjoner). Om en utenriksstasjon fatter vedtak om innlevering og i denne forbindelse tar hånd om passet, synes det lite naturlig å gi stasjonen

noen beslagsrett. Adgangen til beslag er normalt noe som tilkommer politiet, og det kan ikke sees at det skulle være noe stort behov for å gjøre unntak for beslag av pass. I tråd med dette foreslås beslagsretten etter annet ledd forbeholdt politiet som passmyndighet.»

Utenriksstasjonene har således ikke hjemmel til å beslaglegge eller ta hånd om pass som er tilbakekalt ved vedtak. Dersom utenriksstasjonen likevel har passet i sin besittelse, vil de ikke være forpliktet til å utlevere dette. Pass som er tilbakekalt og som pass- og ID-kortmyndigheten har hånd om, skal makuleres.

ID-kortloven § 8 tredje og fjerde ledd har bestemmelser som tilsvarer passloven § 7 andre ledd. Bestemmelsene har imidlertid en noe annen ordlyd enn passloven. ID-kortloven § 8 tredje ledd benytter ikke det straffeprosessuelle begrepet «beslag» for de situasjonene hvor politiet, om nødvendig med makt, kan ta ID-kortet fra besitteren når det er truffet vedtak om tilbakekall og kortet ikke innleveres frivillig, jf. tredje ledd andre setning. Bruk av makt er forbeholdt ansatte i stillinger som gir politimyndighet.

ID-kortloven § 8 fjerde ledd gir politiet, herunder grensekontrollører, hjemmel til å ta beslag i nasjonale ID-kort med reiserett som fremvises ved grensekontroll dersom vilkårene om tilbakekall etter første ledd antas oppfylt. Beslaget kan ha en varighet i inntil tre uker. Dersom det ikke er truffet vedtak innen tre uker, skal ID-kortet tilbakeleveres.

8. Dokumenttyper, gyldighetstid, prioritert produksjon og ekspresslevering

8.1. Ordinært pass og nasjonalt ID-kort – pass- og ID-kortforskriften § 6-1 og § 6-2

Ordinært pass og nasjonalt ID-kort skal ha gyldighetstid som fastsatt i pass- og ID-kortforskriften § 6-1.

For personer over 16 år er passet gyldig i ti år etter utstedelsesdagen. Ved utstedelse av pass til barn under fem år skal gyldighetstiden være to år. Ved utstedelse av pass til barn mellom fem og ti år skal gyldighetstiden være tre år. Ved utstedelse av pass til barn mellom ti og 16 år skal gyldighetstiden være fem år.

For personer over ti år er det nasjonale ID-kortet gyldig i fem år etter utstedelsesdagen. Ved utstedelse av nasjonalt ID-kort til barn under fem år skal gyldighetstiden være to år. Ved utstedelse av nasjonalt ID-kort til barn mellom fem og ti år skal gyldighetstiden være tre år.

8.1.1. Begrensninger i gyldighetstiden for pass og nasjonalt ID-kort med reiserett – tap av statsborgerskap ved fravær fra riket – pass- og ID-kortforskriften § 6-2 andre ledd

For personer som vil tape sitt norske statsborgerskap etter statsborgerloven § 24 om tap ved fravær fra riket, skal passet eller det nasjonale ID-kortet med reiserett bare være gyldig frem til det tidspunktet søkeren kan miste statsborgerskapet, jf. pass- og ID-kortforskriften § 6-2 andre ledd. Det norske statsborgerskapet tapes ved fylte 22 år dersom statsborgerlovens krav til botid eller tilknytning ikke er oppfylt. Dette innebærer at utløpsdato for dokumentene settes til dagen før vedkommendes 22-årsdag. Dette gjelder også for personer som har søkt UDI om å få beholde det norske statsborgerskapet, og som avventer vedtak i saken.

Der søkeren omfattes av passhindringsgrunner etter passloven § 5 andre og tredje ledd, kan det i særskilte tilfelle utstedes pass med begrenset gyldighetstid, jf. passloven § 5 femte ledd. Gyldighetstiden for et slikt pass bør settes til den tiden som er nødvendig for å få gjennomført reisen.

Det er ikke anledning til å forlenge gyldighetstiden for pass eller nasjonalt ID-kort.

Land kan ha varierende krav til gjensstående gyldighetstid for passet. Søkeren har selv ansvar for å undersøke hvilke innreisebestemmelser (visum/gyldighetstid for pass osv.) som gjelder til det aktuelle landet vedkommende har til hensikt å reise til.

8.1.2. Begrensninger i gyldighetstiden for pass og nasjonalt ID-kort med reiserett – samtykke fra bare den ene forelderens – pass- og ID-kortforskriften § 6-2 første ledd

I de tilfellene der det utstedes pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett med bare den ene forelderens samtykke i medhold av passloven § 4 første ledd andre punktum eller ID-kortloven § 4 første ledd andre punktum, skal passet eller det nasjonale ID-kortet med reiserett bare ha en gyldighetstid som er nødvendig for å gjennomføre den planlagte reisen, det vises for øvrig til punkt 5.2.1.

8.1.3 Begrensninger i gyldighetstiden for nasjonalt ID-kort for utenlandske borgere – pass- og ID-kortforskriften § 2 A-3

Gyldighetstiden på nasjonalt ID-kort til utenlandske statsborgere med oppholdsrett etter utlendingsloven § 114 eller midlertidig oppholdstillatelse skal ikke være lenger enn oppholdskortets utløpsdato.

ID-kort til mindreårige skal heller ikke gis gyldighet utover gyldighetstiden som følger av pass- og ID-kortforskriften § 6-1 andre ledd.

8.2. Midlertidig pass – pass- og ID-kortforskriften § 6-3

Midlertidig pass kan utstedes hos politiet i Norge, ved norske utenriksstasjoner med passmyndighet og av enkelte honorære konsulater i samråd med nærmeste ambassade eller fagkonsulat.

Honorære konsulater har ingen myndighet til å fatte vedtak om midlertidig pass skal utstedes, men de kan bistå med å motta søknad og med personaliseringen av det midlertidige passet.

Midlertidig pass kan utstedes til personer som har et absolutt behov for pass, og hvor det ikke er mulig å avvente utstedelse av ordinært pass, jf. pass- og ID-kortforskriften § 3-2. Det vil normalt foreligge et absolutt behov for pass dersom en planlagt reise ellers må avlyses, og vedkommende ikke har annet gyldig reisedokument som kan benyttes. Dokumentasjon på reisen må fremlegges sammen med søknaden om midlertidig pass.

Passmyndigheten må på vanlig måte forsikre seg om at vilkårene for passutstedelse er oppfylt, herunder at det ikke foreligger passhindringsgrunner. Dette innebærer at enkelte søknader kan medføre lengre saksbehandlingstid. Det er ingen garanti for å få utstedt et midlertidig pass i tide til å få gjennomført en planlagt reise.

Midlertidig pass skal ikke utstedes med lengre gyldighetstid enn det som er nødvendig for å gjennomføre den aktuelle reisen, jf. pass- og ID-kortforskriften § 6-3 andre ledd. Land kan ha varierende krav til gjenstående gyldighetstid for passet. Søkeren har selv ansvar for å undersøke hvilke innreisebestemmelser (visum/gyldighetstid for pass osv.) som gjelder til det aktuelle landet vedkommende har til hensikt å reise til. Gyldighetstiden kan ikke overstige ett år. Det er ikke anledning til å forlenge gyldighetstiden.

Det midlertidige passet gjelder kun for én reise (utreise og/eller hjemreise) og skal innleveres til passmyndigheten (politiet eller utenriksstasjon) eller til norsk grensekontrollmyndighet for makulering ved reisens slutt.

Den som søker om midlertidig pass må selv undersøke om land vedkommende skal reise til aksepterer midlertidig pass for innreise.

Midlertidig pass skal føres i Passweb ved utstedelsen, i første rekke for å forhindre at midlertidig pass utstedes når det foreligger passhindringsgrunn, samt for i en kontrollsituasjon å kunne verifisere at det midlertidige passet er utstedt og med hvilke data (ikke manipulert). Personaliasiden på det utstedte midlertidige passet skal skannes og legges som vedlegg i Passweb.

Ved utstedelse av midlertidig pass til personer som innehar et gyldig ordinært pass registreres det ordinære passet som ugyldig i passregisteret, jf. pass- og

ID-kortforskriften § 3-3 første ledd. Innehaveren plikter å innlevere det ugyldiggjorte passet etter reisens slutt, jf. § 3-3 andre ledd.

I særlige tilfeller kan det gjøres unntak fra bestemmelsen om ugyldiggjøring av det ordinære passet etter retningslinjer fastsatt av Politidirektoratet, jf. pass- og ID-kortforskriften § 3-3 første ledd andre setning.

Politidirektoratet legger til grunn at unntak kan gjøres der det ordinære passet er innlevert for visering eller lignende, og derfor ikke kan benyttes på den nært forestående reisen. Innleveringen til visering skal sannsynliggjøres/dokumenteres. Det samme gjelder også der det er bestilt nytt ordinært pass, men dette av ulike årsaker ikke kan leveres før avreisen. Der en person brått må foreta en reise til et land der det hersker politiske forhold som medfører at det ordinære passet ikke kan benyttes, kan det også gjøres unntak. Behovet for å gjennomføre reisen bør sannsynliggjøres/dokumenteres. Er reisen ikke nært forestående, vil tilfellet fanges opp av reguleringen om ekstra pass.

8.2.1. Søknad om midlertidige pass som fremmes ved honorære konsulater

Midlertidig pass utstedes i hovedsak når norske statsborgere i utlandet har tapt passet sitt og ikke har annet gyldig reisedokument, eller av andre grunner trenger midlertidig pass for å returnere til Norge. I mange tilfeller befinner søkeren seg langt fra fagstasjonen, og enkelte ganger også i et annet land enn der fagstasjonen er. I disse tilfellene er det ikke mulig å møte personlig på fagstasjonen, og søknaden fremmes som hovedregel ved en honorær utenriksstasjon. Honorære konsulater har ingen myndighet til å fatte vedtak om midlertidig pass skal utstedes, men de kan bistå med å motta søknad og med personaliseringen av det midlertidige passet, jf. pkt. 8.2.

8.2.2. Utstedelse av midlertidig pass og «previsa» uten fødselsnummer

Fra utlandet kan man unntaksvis få utstedt et midlertidig pass uten fødselsnummer i særskilte tilfeller. I slike tilfeller må passet alltid etterregistreres i Passweb så snart fødselsnummer er tildelt.

Det mest aktuelle tilfellet er saker hvor adoptivbarn ikke er tildelt fødselsnummer ennå. I slike tilfeller kan midlertidig pass utstedes uten fødselsnummer, under forutsetning av at passmyndigheten mener at det er åpenbart ubetenkelig. Dette er ment som en praktisk løsning som er ansett generelt forsvarlig under henvisning til det strenge regimet som gjelder for godkjent utenlandsadopsjon av barn. Dette gjelder så vel den kontroll som norske myndigheter har når adopsjon skal finne sted, som kontroll utført av myndighetene i landet der barnet er født.

Før foreldrene reiser til vedkommende land for gjennomføring av adopsjonen må de gå til lokalt pass- og ID-kontor og få utstedt «previsa» for adoptivbarnet. Alle offentlige dokumenter tilknyttet adopsjonen skal da forevises.

«Previsa» er en bekreftelse fra det lokale passkontoret om at pass kan utstedes til adoptivbarnet, uten at fødselsnummer er tildelt fra Folkeregisteret.

8.2.3. Pass til barn der den ene forelder ikke vil utlevere allerede utstedt pass

Dersom den ene forelder skal ta med eller sende barnet på en reise i medhold av barnelova § 41 (fra Norge til utlandet) og barnet allerede har et gyldig pass som den andre forelder nekter å overlevere, bør passmyndigheten varsle forelder som har barnets pass om at dette vil bli ugyldiggjort, dersom dette ikke overleveres den andre forelder innen en fastsatt frist. Det må videre gis underretning om at det deretter vil bli utstedt nytt pass med gyldighetstid lik det allerede utstedte passet.

Hvis den som varsles har saklig grunnlag for å nekte overlevering, skal det gis en frist for å reise sak om utreiseforbud, jf. punkt 5.2.1. Det bør fastsettes samme frist for å reise søksmål som til å overlevere passet.

Den som ber om utlevering av passet, må fremme ny søknad dersom passet ikke er overlevert eller det ikke er reist sak om utreiseforbud innen fastsatt frist. Blir det utstedt nytt pass som erstatning for det gamle, må forelder som har det ugyldiggjorte passet i sin besittelse gis pålegg om å innlevere dette for makulering.

8.3. Ekstra pass

Innehaveren av ordinært pass kan etter pass- og ID-kortforskriften § 3-1 få utstedt ekstra pass når det dokumenteres at vedkommende skal reise til flere land og det sannsynliggjøres at det mellom disse landene råder slike politiske forhold at pass benyttet i et land ikke kan benyttes i et annet.

Ekstra pass kan videre utstedes når det er behov for å gjennomføre reiser til forskjellige land i løpet av en kort periode og det ordinære passet er innlevert til utenlandske myndigheter i forbindelse med utstedelse av visa i anledning den ene reisen. Ekstra pass skal imidlertid ikke utstedes der personen har til hensikt å omgå et vertsland sine bestemmelser for visum og oppholdstillatelse, jf. VPOD-2019-3777.

Behovet for ekstra pass må dokumenteres, for eksempel ved bekreftelse fra arbeidsgiver, reisedokumentasjon, kvittering for innlevert pass for visumbehandling og/eller signert egenerklæring fra søkeren. Saksbehandleren

må etterspørre den dokumentasjonen den selv mener er nødvendig for å kunne foreta en fullgod vurdering av om det kan utstedes et ekstra pass. Skriftlig dokumentasjon oppbevares sammen med signert utskrift av søknadsregistreringen.

Ved dokumentert behov kan det utstedes mer enn ett ekstra pass.

Ekstra pass kan utstedes som ordinært pass eller som midlertidig pass.

Ekstra pass utstedes kun med varighet for den perioden behovet er dokumentert. Maksimal varighet er to år, jf. pass- og ID-kortforskriften § 6-3 første ledd. Ekstra pass skal innleveres til passmyndigheten når det eventuelt søkes om et nytt ekstra pass.

9. Prioritert produksjon og ekspresslevering

Funksjonen «Prioritert produksjon» kan benyttes i situasjoner der det haster for søkeren å få utstedt et ordinært pass eller et nasjonalt ID-kort. Tjenesten skal kun benyttes i situasjoner hvor det ikke er tilstrekkelig tid til å vente på ordinær produksjon av dokumentet det søkes om. Søkeren skal dokumentere en nært forestående reise eller annet nært forestående behov for legitimasjon. Et legitimasjonsbehov som kan begrunne prioritert produksjon, kan eksempelvis være at personen har mistet ID-dokumentet sitt og skal ha oppkjøring innen få dager, søkeren har mistet alle sine dokumenter i en brann og har snarlig behov for dokumentasjon eller lignende typetilfeller.

Tjenesten prioritert produksjon vil kun være relevant for norske pass og nasjonale ID-kort til norske borgere, ettersom personer som søker om nasjonalt ID-kort til utenlandske statsborgere uansett har et reisedokument eller annen legitimasjon.

9.1. Særskilt om ekspresslevering

Det er etablert et tilbud om utstedelse av ordinære pass og nasjonalt ID-kort etter en hasteprosedyre, såkalt ekspresslevering. Tjenesten skal kun benyttes i situasjoner hvor det ikke er tilstrekkelig tid til å vente på ordinær eller prioritert produksjon med vanlig forsendelse. Søkeren skal dokumentere nært forestående reise tilsvarende som kravene for å kunne få utstedt midlertidig pass (nødpass). Det skal betales et tilleggsgebyr for tjenesten og søkeren må hente dokumentet på avtalt utleveringssted.

10. Gebyr – pass- og ID-kortforskriften kap. 7

Ved søknad om pass og nasjonalt ID-kort skal søkeren betale et gebyr. Søknadsgebyret for pass er fastsatt i pass- og ID-kortforskriften § 7-1, og for nasjonalt ID-kort i § 7-2. Gebyret er et søknadsgebyr og vil derfor ikke bli tilbakebetalt selv om søknaden ender med et vedtak om nektelse, jf. § 7-1 tredje ledd for pass og § 7-2 andre ledd for nasjonalt ID-kort. Ved samtidig søknad om ordinært pass og nasjonalt ID-kort vil det gis en samsøkingrabatt, jf. pass- og ID-kortforskriften § 7-3.

10.1. Gebyrfritt pass og nasjonalt ID-kort

Det skal ikke kreves gebyr når det utstedes nytt pass eller nasjonalt ID-kort som erstatning for pass eller nasjonalt ID-kort med produksjonsfeil, jf. pass- og ID-kortforskriften § 7-1 fjerde ledd og § 7-2 tredje ledd. Produksjonsfeilen må kunne kontrolleres og verifiseres av pass- og ID-kortmyndigheten. Dersom passet eller det nasjonale ID-kortet er blitt borte i posten, må søkeren møte personlig på pass- og ID-kontoret for å melde dokumentet tapt og søke om et nytt. I slike tilfeller skal søkeren hente det nye passet eller det nasjonale ID-kortet hos pass- og ID-kortmyndigheten, og dette vil bli utstedt kostnadsfritt.

For pass som utstedes ved utenriksstasjonene gjelder i tillegg egne regler om gebyrfritak, jf. forskrift om gebyr ved Norges utenriksstasjoner § 5 andre ledd.

11. Saksbehandlingsrutiner

11.1. Registrering av søknad

Ved oppslag i Passweb hentes personinformasjon automatisk fra Folkeregisteret.

Dersom opplysningene i Folkeregisteret inneholder feil eller er ufullstendige, må søkeren henvises til Folkeregisteret for å foreta nødvendige endringer. I enkelte tilfeller, f.eks. der de folkeregistrerte opplysningene er innsendt av UDI, vil UDI være rette myndighet for å foreta nødvendige endringer. Offentlige myndigheter har for øvrig plikt etter folkeregisterloven § 7-1 til å gi melding til registermyndigheten når de måtte bli kjent med endringer eller feil i tidligere gitte opplysninger. Se for øvrig pkt. 3.2.9 om retting av opplysninger i passregisteret og ID-kortregisteret.

Ansiktsfoto, fingeravtrykk og signatur innhentes via biometrikiosken. Foto og signatur lagres i passregisteret og/eller ID-kortregisteret sammen med søkerens øvrige personopplysninger. Fingeravtrykket lagres bare i den elektroniske brikken i passet og slettes i saksbehandlingssystemet når passet og/eller det nasjonale ID-kortet er produsert. Signert utskrift av sammendraget av søknaden og andre dokumenter som blir fremlagt sammen med søknaden arkiveres på søkerstedet og oppbevares i dokumentets gyldighetstid pluss ett år.

Søkerens kontaktinformasjon (mobiltelefon, og ev. e-postadresse) bør registreres i Passweb. Avgivelse av telefonnummer og ev. e-postadresse er frivillig. Telefonnummeret som registreres bør være et nummer hvor vedkommende treffes på dagtid i tilfelle det skjer feil ved produksjon av passet og/eller ID-kortet. For barn under 18 år registreres en av foreldrenes telefonnummer og ev. e-postadresse.

I de tilfellene hvor søkeren skal forhåndsbetale via giro, må giroen påføres søkerens navn og fødselsdato, og saksbehandleren skal registrere dette i en OBS-merknad. Etter at denne er betalt, må søkeren bestille ny time slik at søknadsregistreringen kan gjennomføres.

11.1.1. Sperret adresse og behandling av søknad

Personer som har sperret adresse får opplysninger om søknadsdistriktet registrert i passet. Når søknaden ferdigstilles i Passweb skjermes alle geolokaliserende opplysninger automatisk. Merknader skrevet i kommentarfelt og dokumenter som skannes inn skjermes ikke.

Geolokaliserende opplysninger er alle opplysninger som kan si noe om hvor en person befinner seg eller kommer til å befinne seg i fremtiden, eller hvor vedkommende har oppholdt seg tidligere. Det innebærer at alle opplysninger om bosted, arbeidsplass, skole, barnehage og andre daglige oppholdssteder må beskyttes. Det vil si at det for eksempel ikke skal fremkomme hvilken barnevernstjeneste et barn er underlagt, hvor søkeren har fremsatt søknaden sin, hvor dokument skal hentes eller kontakt med navngitte saksbehandlere.

I saker som gjelder sperret adresse kan nasjonal vedtakslinje kontaktes for veiledning. Opplysninger om kontakt med nasjonal vedtakslinje er ikke geolokaliserende så lenge det fremkommer at kontakten er i veiledningsøyemed.

Når søknaden er ferdig registrert av kontrollinjen og skal oversendes til vedtakslinjen, er ikke søknaden synlig for vedtakslinjen i Passweb. Saken må hentes opp manuelt ved søk på søknadsnummer. Ettersom alle opplysninger i saken skal skjermes, er det viktig å ha gode lokale rutiner for kontroll og utlevering.

11.1.2. Avvisning av søkere – forvaltningens veiledningsplikt

I enkelte tilfelle fremsettes det søknader om pass og nasjonalt ID-kort der det fremstår som rimelig klart for saksbehandleren at søknaden ikke vil bli innvilget. Dette kan være situasjoner der de grunnleggende vilkårene for pass eller nasjonalt ID-kort ikke er oppfylt, slik som eksempelvis der søkeren ikke er norsk statsborger. Det kan også være i saker der det er klart at de spesielle vilkårene for pass eller nasjonalt ID-kort ikke er oppfylt, som når det ikke foreligger samtykke fra dem med foreldreansvar. Det samme vil gjelde søknader med bare den ene forelderens samtykke om nasjonalt ID-kort med reiserett eller pass med ordinær gyldighetstid til barn, og der bruk av § 4 siste ledd i ID-kortloven og passloven fremstår som uaktuelt.

Etter forvaltningsloven § 11 er saksbehandleren forpliktet til å veilede søkeren slik at denne får mulighet til å rette eventuelle mangler før søknaden tas til vurdering. I enkelte tilfeller vil denne veiledningen kunne resultere i at søkeren avstår fra å søke, og passmyndigheten kan dermed unnlate ytterligere

saksbehandling. En slik unnlatelse forutsetter imidlertid at det *ikke* foreligger en søknad som passmyndigheten har en rett og plikt til å realitetsbehandle.

Dersom manglene ikke kan rettes, og søkeren likevel ønsker å fremme en søknad, vil passmyndigheten måtte ta søknaden til realitetsbehandling. I slike tilfeller bør søkeren, i den grad det er mulig, få veiledning om ev. konsekvenser av saksbehandlingen.

I saker der det tidligere er truffet vedtak om nektelse og det er gitt klare føringer for når en ny søknad kan forventes innvilget, kan det også fremstå som åpenbart at ny søknad fremmet på et tidligere tidspunkt uten vesentlige nye faktiske forhold, ikke vil bli innvilget. Også i slike tilfeller bør pass- og ID-kortmyndigheten gi veiledning til søkeren om ev. konsekvenser av saksbehandlingen dersom søkeren likevel velger å søke på nytt.

Så snart en søknad tas under realitetsbehandling er det følgelig ikke adgang til å gi et «muntlig avslag».

11.1.3. Signalement

Saksbehandleren skal registrere søkerens øyenfarge, naturlige hårfarge og høyde (dette gjelder også alle barn). Høyden skal kontrolleres. Det er kun høyden som fremkommer i passet.

11.1.4. Fødested og fødeland

I Folkeregisteret er fødeland en statisk opplysning. Det betyr at informasjon om en persons geografiske fødested ikke endres som følge av at land f.eks. skifter navn eller oppløses (geopolitiske endringer). Navn på fødelandet settes etter søkers fødselsdato og ikke etter registreringsdato i Folkeregisteret. Fødelandet som er registrert i Folkeregisteret kan derfor avvike fra nåtids navn på landet hvor fødestedet ligger.

I personaliseringen av passene begrenses opplysninger om fødested til en tre-bokstavs landkode, med to unntak, Kosovo (KOSOVO) og Tyskland (D). Kodene er beskrevet i ICAO Doc 9303 og finnes i nedtrekkslisten i Passweb. Fødested (by/region) vises i Passweb når det gjøres søk i Folkeregisteret, men informasjonen utelates i personaliseringen av passet.

Folkeregisteret er pass- og ID-kortmyndighetens autoritative kilde for personinformasjon, herunder fødested og fødeland. Pass- og ID-kortmyndigheten henter informasjon fra Folkeregisteret. Ved manglende informasjon i Folkeregisteret skal ikke andre kilder benyttes for å kompensere for disse manglene.

Når det har skjedd geopolitiske endringer i søkerens fødeland, vil det ikke alltid være samsvar mellom informasjonen i Folkeregisteret og ICAOs liste med landkoder. Ca. 350 000 personer mangler informasjonen om fødelandet i

Folkeregisteret. De aller fleste er norske statsborgere med fødested i Norge. Ca. 4 500 er norske statsborgere med fødested i utlandet. I tillegg til disse 350 000 kommer et ukjent antall som er registrert med historisk land som fødeland.

I tilfeller hvor fødeland ikke er mulig å føre inn etter gjeldende regler vil fødeland *ukjent* måtte velges, koden XXX personaliseres i passet. Dette kan medføre problemer for innehaveren ved grensepasseringer og/eller ved visumsøknader. Antall pass som ikke inneholder informasjon om fødeland bør derfor begrenses i størst mulig grad.

Fødeland skal som hovedregel speile informasjonen i Folkeregisteret. Unntakene er land som har opphørt å eksistere eller der fødestedet nå ligger i et annet land enn opprinnelig, grunnet endring av landegrenser. I disse tilfellene skal pass- og ID-kortmyndigheten tilpasse informasjonen slik at den i minst mulig grad skaper problemer for innehaveren av passet, men ikke gå på akkord med prinsippet om Folkeregisteret som autorativ kilde. Nedenfor beskrives rutiner som både skal ivareta kvaliteten på informasjonen i passet, og gi saksbehandler mulighet til å velge rett nåtids fødeland, dersom opprinnelig fødested har endret geopolitisk tilhørighet.

Folkeregisteret returnerer mangelfull informasjon til Passweb:

Dersom fødelandsinformasjonen fra Folkeregisteret oppleves som mangelfull i Passweb, skal saksbehandleren gjøre direkte oppslag i Folkeregisteret. Saksbehandleren kan da benytte entydig informasjon i Folkeregisteret for å utfylle søknaden. Dersom søk i Folkeregisteret ikke er entydig, skal søknadene håndteres som beskrevet nedenfor:

- **Fødeland mangler, norsk fødested returneres:** Saksbehandleren kan benytte nedtrekkslisten og velge Norge som fødeland. Fødeland vises som NOR i passet.
- **Fødeland mangler, utenlandsk fødested returneres:** Manuelt søk i Folkeregisteret utføres. Dersom informasjonen i Folkeregisteret fører til en entydig konklusjon om fødeland, skal saksbehandleren velge rett land fra nedtrekkslisten. Dersom informasjonen i Folkeregisteret ikke fører til en entydig konklusjon om fødeland, skal saksbehandleren velge ukjent (XXX) i nedtrekkslisten. Dersom søkeren er uenig og nekter å underskrive søknaden, skal søknaden avbrytes og søkeren henvises til Utlendingsdirektoratet som er ansvarlig for informasjonen om fødeland.
- **Skrivefeil i navnet på landet eller fødestedet returneres:** I åpenbare tilfeller kan saksbehandleren korrigere informasjonen i Passweb. Søkeren gjøres oppmerksom på feilene i Folkeregisteret, og henvises til Folkeregisteret eller Utlendingsdirektoratet.

- **Søkeren ønsker at kjent fødeland skal vises som XXX i passet:**
Søkeren gjøres oppmerksom på at dette kan begrense passets nytteverdi som reisedokument.
- **Geopolitiske endringer, tidligere og nåværende navn på landet finnes på nedtrekks-listen** (f.eks. Etiopia/Eritrea, Kosovo/Serbia, Ukraina/Russland (Krimkonflikten)): Historisk navn på området velges, f.eks. født i Eritrea da det var en del av Etiopia. Etiopia registreres som fødeland. Saksbehandleren forholder seg til historiske data. Hvis søkeren ikke ønsker dette i passet, gjelder punktet ovenfor.
- **Fødeland finnes i Folkeregisteret, men er et historisk land:** Fødelandet vises ikke i Passweb. Saksbehandleren kan legge inn fødelandet i Passweb dersom det ikke er tvil om det nåværende navnet på fødelandet og dette ligger i nedtrekkslisten. Dersom det er tvil skal søkeren tilbys oppføring med ukjent (XXX). Dette kan også benyttes hvis søkeren ønsker dette i passet. Er søkeren uenig, skal søknaden avbrytes og søkeren henvises til Utlendingsdirektoratet som er ansvarlig for informasjonen om fødeland.

11.1.5. Manglende fødselsnummer

Personer født i utlandet som mangler norsk fødselsnummer, må søke om pass/nasjonalt ID-kort hos pass- og ID-kortmyndigheten. Pass- og ID-kortmyndigheten skal ta en prejudisiell vurdering av om vilkårene i passloven og/eller ID-kortloven er oppfylt. Det må også foretas en vurdering av om foreldreskapet er fastsatt etter barneloven og søker dermed ved fødsel har ervervet norsk statsborgerskap.

Dersom vilkårene for pass antas oppfylt, skal pass- og ID-kortmyndigheten anmode Skatteetaten ved Folkeregisteret om å tildele fødselsnummer på vegne av søkeren. Søknader fra personer uten fødselsnummer kan nå registreres i Passweb i påvente av eventuell tildeling av fødselsnummer fra Folkeregisteret. Dersom vilkårene for tildeling av fødselsnummer ikke er oppfylt skal søknaden om pass/nasjonalt ID-kort avslås fordi vilkårene for godtgjort folkeregistrert identitet ikke er oppfylt på bakgrunn av manglende tildeling av fødselsnummer, jf. pass- og ID-kortforskriften § 2-2 første ledd.

For mer informasjon se

<https://www.skatteetaten.no/person/folkeregister/endre/fodselsnummer-for-a-fa-pass/>

Fra utlandet kan man helt unntaksvis få utstedt midlertidig pass uten fødselsnummer. Det mest aktuelle tilfellet er adopterte barn, og bør ellers kun benyttes i særlige tilfeller. For nærmere retningslinjer, se punkt 8.2.2.

For etablering av farskap, se <https://www.nav.no/registrere-far-eller-mor>.

11.1.6. Ansiktsfoto- pass- og ID-kortforskriften § 2-6

Alle pass og nasjonale ID-kort skal inneholde et fotografi av innehaveren. Fotoet må oppfylle kravene i forskriften § 2-6. Hele ansiktet skal være avbildet, og begge øynene, øyenbrynene og ørene må være synlige. Briller og hodeplagg skal ikke benyttes.

Personer som av religiøse eller andre særlige grunner, f.eks. pga. sykdom, benytter hodeplagg, kan bruke dette på foto i pass og nasjonalt ID-kort. Hodeplagget må ikke dekke noe av ansiktet eller mer av hodet enn nødvendig. Kravet om at ørene skal være synlige på ansiktsfotoet gjelder ikke for personer som benytter hodeplagg av religiøse eller andre særlige grunner.

Kravene til ansiktsfoto i pass- og ID-kortforskriften § 2-6, kan også lempes i andre, helt særlige tilfeller. Eksempler på slike særlige tilfeller kan være personer som har fått skader i ansiktet og dermed bruker proteser.

Pass og ID-kortmyndigheten skal ta ansiktsfoto av søkeren for å sikre at det er personen som fremmer søknaden som blir registrert i passregisteret og ID-kortregisteret og som blir avbildet i passet og/eller ID-kortet. Ansiktsfoto av søkeren skal tas ved hjelp biometrikiosken. Dette gjelder både voksne og barn, også spedbarn og urolige små barn. Begrunnelsen for at biometrikiosken skal benyttes er kvalitet og sikkerhet. Kameraet i biometrikiosken har vært gjennom omfattende testing og innstillinger for å oppnå høy (riktig) kvalitet på fotoene.

I de tilfellene der det etter flere forsøk viser seg vanskelig å oppta et foto av høy kvalitet ved hjelp av biometrikiosken, kan søkerstedets håndholdte kamera tas i bruk. Dette kan for eksempel gjelde når søkeren har nedsatt funksjonsevne eller fysiske utfordringer som gjør at det ikke er mulig å bruke kiosken. Kameraet skal kun unntaksvis benyttes fordi det ikke gir tilstrekkelig/riktig kvalitet på ansiktsfotoene.

Dersom det ikke er mulig å ta bilder av enkelte barn i kiosken, må saksbehandleren ta bilde med håndholdt kamera. Medbragte bilder skal ikke benyttes. Det er en risiko for at medbrakte bilder kan være manipulert.

Medbragte bilder kan kun innleveres til bruk i midlertidige pass eller dersom det tekniske utstyret ikke kan benyttes. Bilder som innleveres skal oppfylle ICAOs standard for kvalitet, jf. pass- og ID-kortforskriften § 2-6.

Medbragte bilder som skannes inn og bilder tatt med det håndholdte kameraet kan svekke kvaliteten og sikkerheten i systemet og ha negative konsekvenser for både automatisert ansiktsgjenkjenning, jf. pass og ID-kortforskriften § 2-10 og ansiktssammenligningen som foretas av ekspertlinjen på Kripos.

11.1.7. Fingeravtrykk – pass- og ID-kortforskriften § 2-7

For søknader om pass eller nasjonalt ID-kort til barn under 12 år skal det ikke innhentes fingeravtrykk.

Personer over 12 år skal, under oppsyn av den som tar imot søknaden om nasjonalt ID-kort eller pass med biometrisk personinformasjon, avgi fingeravtrykk med begge pekefinger. Dersom det ikke er mulig å avgi fingeravtrykk av pekefinger, f.eks. på grunn av manglende pekefinger, skade eller slitasje på pekefinger, kan andre fingre benyttes.

Det er ikke anledning til å utstede pass eller nasjonalt ID-kort uten fingeravtrykk med mindre søkeren av fysiske årsaker (skade) er varig ute av stand til å avgi fingeravtrykk. Pass uten fingeravtrykk kan f.eks. ikke utstedes fordi søkeren er fysisk forhindret fra å møte opp hos pass- og ID-kortmyndigheten.

Er søkeren forhindret fra å avgi fingeravtrykk kun for en kort periode, skal passet eller det nasjonale ID-kortet gis gyldighet tilsvarende denne perioden, men maksimalt ett år, jf. pass- og ID-kortforskriften § 2-7 tredje ledd. Eksempler på dette er der søkeren har malt fingrene med hennamaling eller av andre tilsvarende grunner midlertidig er ute av stand til å avgi fingeravtrykk. Dette gjelder uavhengig av om søkeren er midlertidig ute av stand til å avgi fingeravtrykk kun på en av hendene. Også i slike tilfeller skal passet gis begrenset gyldighetstid.

Saksbehandleren bør gi søkeren veiledning om at vedkommende kan få et pass eller nasjonalt ID-kort med ordinær gyldighetstid dersom vedkommende venter med å søke til fingeravtrykk igjen kan avgis.

Årsaken til at det ikke er avgitt fingeravtrykk, eller at det er avgitt fingeravtrykk av andre fingre enn pekefinger, skal noteres i Passweb. I tvilstilfeller bør søkeren fremlegge dokumentasjon på årsaken til at fingeravtrykk ikke kan avgis.

11.1.8. Navnetrekk – pass- og ID-kortforskriften § 2-8

Søkere over 10 år skal, under oppsyn av den som tar imot søknaden om pass eller nasjonalt ID-kort, avgi navnetrekk i et signaturfelt som er integrert i biometrikiosken.

Navnetrekket i passet eller ID-kortet skal kunne sammenlignes med et nytt navnetrekk som avgis ved kontroll. Det er derfor et vesentlig poeng at navnetrekket avgis på en måte som viser søkerens naturlige måte å skrive på, om nødvendig med andre skrifttegn enn latinske bokstaver.

For midlertidig pass (nødpass) kreves det navnetrekk både i det midlertidige passet og på et eget formular. Navnetrekket på formularet skal skrives med

lysekte og vannfast svart tusj penn og skal skannes inn i Passweb. I det midlertidige passet skal det avgis navnetrekk med blå kulepenn. Det er viktig at pennen avgir en jevn hel strek og at navnetrekket ikke strekker seg utenfor signaturfeltet.

11.1.9. Personer som ikke kan avgi navnetrekk

Kravet om å avgi navnetrekk gjelder ikke søkere som ikke kan skrive navnet sitt.

For personer som ikke kan avgi navnetrekk hukes det av i Passweb for at personen ikke er i stand til å avgi navnetrekk. Det kan være ulike grunner til at søkeren ikke kan avgi navnetrekk. Årsaken (for søkere over 10 år) skal fremkomme i feltet for ID-kontroll.

For søkere under 10 år settes avhukingen i Passweb automatisk. I passet vil det fremkomme: «NOT ABLE TO SIGN» for alle som ikke avgir navnetrekk.

11.2. Sletting av biometrisk informasjon

Biometrisk personinformasjon som er innhentet til bruk ved personalisering av pass og nasjonalt ID-kort slettes fra systemer og utstyr som benyttes ved innhenting av biometrisk personinformasjon og ved personalisering, så snart passet er personalisert og oversendt eller utlevert til passinnehaveren. Dette følger av personvernforordningen art. 17 nr. 1 a om at personopplysninger skal slettes når de ikke lenger er nødvendige for formålet de ble samlet inn eller behandlet for.

I saker som av ulike årsaker blir underlagt utvidet saksbehandling, kan fingeravtrykk lagres i inntil 200 dager før de slettes. Bilde og signatur lagres i § og ID-kortregisteret, jf. passloven § 8 og ID-kortloven § 9.

11.3. Vedtak

11.3.1. Vedtaksmyndighet

Vedtak treffes av den som er bemyndiget ved det enkelte politidistrikt/utenriksstasjon.

Vedtak om innvilgelse, avvisning, nektelse og innlevering/tilbakekall av pass og nasjonalt ID-kort samt vedtak om utstedelse av pass med begrenset gyldighetstid eller gyldighetsområde er enkeltvedtak, og forvaltningslovens bestemmelser i kap. IV (Om saksforberedelse ved enkeltvedtak), kap. V (Om vedtaket) og kap. VI (Om klage) kommer til anvendelse.

11.3.1.1. Settepolitidistrikt

Dersom søknader fra ansatte i eget distrikt får treff i automatisert bakgrunnssjekk, eller søknaden av andre årsaker skal behandles i vedtakslinjen, må lokal vedtakslinje vurdere om saken skal oversendes til vedtakslinjen i et

annet politidistrikt for behandling. Politidistriktene må innbyrdes bli enige om å fungere som settedistrikt for hverandre. I slike tilfeller skal utenriksstasjonene overføre saken til nasjonal vedtakslinje for behandling.

Overføring av sak til settedistrikt – saksflyt:

1. Vedtakslinjen i det distriktet som har mottatt og registrert søknaden vurderer om søknaden skal behandles i et annet distrikt.
2. Vedtakslinjen videresender saken til settedistriktet som behandler søknaden og fatter vedtak.
3. Ved vedtak om avslag skal søkeren orienteres om at "søknaden er behandlet i XX politidistrikt på grunn av ditt ansettelsesforhold i YY politidistrikt".

11.3.2. Innvilgelse av søknaden – positivt vedtak

Dersom vilkårene for utstedelse av pass eller nasjonalt ID-kort er oppfylt, jf. passloven §§ 3 og 4 og ID-kortloven §§ 3 og 4, og det ikke foreligger noen nektelsesgrunn, jf. passloven § 5 og ID-kortloven § 5, innvilges søknaden. En oppsummering av registreringen bekreftes med søkerens navnetrekk og arkiveres i pass- og ID-kortmyndighetens arkiv sammen med eventuelle tilleggsdokumenter til søknaden. Dette kan f.eks. være samtykke til utstedelse av pass eller nasjonalt ID-kort til barn, dokumentasjon på behov for ekstra pass etc. Hvis positivt vedtak ikke kan treffes umiddelbart, eksempelvis der søknaden skal forelegges vedtakslinjen, bør saksbehandleren orientere søkeren om forventet saksbehandlingstid.

Pass- eller ID-kortnummeret vil vises i Passweb først etter at passet eller ID-kortet er produsert.

11.3.3. Negative vedtak

Når det er grunnlag for å treffe vedtak om avslag på søknad om pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett, eller vedtak om begrenset gyldighetsområde for pass, eller begrenset gyldighetstid for pass eller nasjonalt ID-kort med reiserett, må det opprettes en sak i politidistriktets/utenriksstasjonens saksbehandlingssystem. Det må vurderes om det er behov for å forhåndsvarsle parten før vedtak treffes, jf. forvaltningsloven § 16. Normalt er det behov for å forhåndsvarsle i saker som gjelder innlevering av pass eller nasjonalt ID-kort, jf. passloven § 7 og ID-kortloven § 8. I slike saker har parten ikke vært kjent med at pass- og ID-kortmyndigheten vurderer å treffe et vedtak, og har dermed ikke allerede fått anledning til å uttale seg.

Vedtaket skal begrunnes, jf. forvaltningsloven § 24 og § 25. Det må i vedtaket opplyses om klageadgang, klagefrist og om hvor klage skal fremsettes.

Dersom det negative vedtaket påklages, skal politidistriktet eller utenriksstasjonen foreta en fullstendig klagebehandling, jf. forvaltningsloven §

33. Først når politidistriktet eller utenriksstasjonen ikke finner grunnlag for å omgjøre sitt eget vedtak, skal saken oversendes til Politidirektoratet for klagebehandling. Politidistriktet eller utenriksstasjonen skal sørge for at samtlige dokumenter som vedtaket bygger på og hører til klagesaken, følger klageoversendelsen til Politidirektoratet. Eksempelvis har ikke direktoratet tilgang til ID-intervju eller samtykkeskjema i Passweb. Videre bør rettskildene sjekkes for hva som kreves av dokumentasjon. Et eksempel er passloven § 5 tredje ledd bokstav d hvor det i rundskrivet pkt. 6.3.5 stilles krav om innhenting av dokumentasjon fra helsepersonell.

Hvert enkelt dokument i klagesaken må skannes for seg. Oversendelsesdokumentet legges inn som hoveddokument og resten av dokumentene legges inn som separate vedlegg og skal ikke skannes som ett samlet stort vedlegg.

Klager som oversendes direktoratet skal inneholde følgende:

- Ajourført dokumentliste
- Kopi av sakens dokumenter. Dette innebærer alle dokumenter som politiets avgjørelse bygger på, alle dokumenter fra klageren, korrespondanse og for øvrig de dokumenter som har tilkommet saken under klageforberedelsen.
- Klagen fra klageren eller dennes fullmektig. Dersom fullmektigen ikke er advokat skal fullmakt vedlegges.
- Dokumentene sendes som enkeltvis vedlegg til oversendelsesbrevet i WebSak.
- Tittel på det enkelte dokument/vedlegg skal kortfattet beskrive dokumentets innhold.

For politidistriktets vedkommende sendes sakens dokumenter som etatsintern korrespondanse gjennom WebSak.

Når en søknad er avslått med endelig vedtak, skal dette fremgå av Passweb med eget søknadsnummer og ikke kun som en OBS-merknad.

11.3.4. Utlevering av nasjonalt ID-kort uten reiserett og nasjonalt ID-kort til utenlandske statsborgere til søkere mellom 13 og 18 år

Der det er avtalt utlevering av nasjonalt ID-kort uten reiserett eller nasjonalt ID-kort til utenlandske statsborgere til personer mellom 13 og 18 år på pass- og ID-kontoret, må søkeren selv hente ferdig produsert ID-kort med mindre annet er avtalt. Det er søkerens kontaktinformasjon som skal registres i Passweb.

11.4. Hittepass/-ID-kort

Når hittepass eller -ID-kort innleveres politiet/pass- og ID-kontoret/utenriksstasjon skal følgende rutiner følges, avhengig av dokumentets status i Passweb (gyldig, utgått, tapt, stjålet):

Status gyldig: Meldes tapt med tapstype hittegods, deretter avlys tap og makuler

Status utgått: Meldes tapt med tapstype hittegods, deretter avlys tap og makuler

Status tapt: Oppfølging av tapsmelding, deretter avlys tap og makuler

Status stjålet: Oppfølging av tapsmelding, deretter avlys tap og makuler

Passet eller det nasjonale ID-kortet skal deretter makuleres både fysisk og registreres som makulert i Passweb. Nærmere beskrivelser av rutiner er lagt på KO:DE og oppdatert i brukerhåndboken for Passweb.

For å sikre notoritet bør varsel sendes med brev til innehaveren, eventuelt dennes verge. Slikt varsel kan ha slik ordlyd:

Ditt pass/nasjonale ID-kort er innlevert til politiet

Ditt pass/ID-kort nr. xx.xxx.xxx er funnet og innlevert X politidistrikt/X utenriksstasjon som hittepass/-ID-kort. Passet/ID-kortet er blitt makulert etter retningslinjer fra Politidirektoratet. Dette innebærer at passet/ID-kortet ikke kan utleveres og tas i bruk igjen.

Har du behov for et nytt pass/nasjonalt ID-kort, må du i god tid før du skal benytte det bestille time for å søke om pass/nasjonalt ID-kort ved et pass- og ID-kontor. Informasjon om hvordan du bestiller time og hva du må ta med deg til pass- og ID-kontoret, finner du på www.politiet.no.

Dersom det er tale om gjentatte tap, må brevet justeres og være i overensstemmelse med retningslinjer gitt under punkt 6.3.6.

11.5. Makulering

Innleverte dokumenter og ev. dokumenter som ikke skal utleveres til innehaveren, skal makuleres eller på annen måte tilintetgjøres. Rutiner for makulering fremkommer av brukerhåndboken for Passweb.

Dersom innehaveren ønsker å få utlevert det gamle passet, f.eks. der passet er av affeksjonsverdi eller der passet inneholder gyldig visum eller oppholdstillatelse, kan dette utleveres først etter at passets hjørne er kuttet i dokumentkutteren slik at tilgangen til den elektroniske brikken er ødelagt.

Utenriksstasjoner som evt. ikke har en dokumentkutter, må sørge for at den elektroniske brikken på annen måte ødelegges. Sider som ikke inneholder en gyldig oppholdstillatelse kuttet også. Avkuttete hjørner skal makuleres.

Innleverte nasjonale ID-kort skal også kuttet i dokumentkutteren før det eventuelt utleveres til innehaveren.

Pass og nasjonalt ID-kort som ikke utleveres til innehaveren skal makuleres i *makuleringsmaskinen*. Avfallet fra makuleringsmaskinen håndteres på lik linje som ordinært makuleringsavfall.

Utenriksstasjoner som ikke har en slik makuleringsmaskin, må tilintetgjøre passet som innleveres eller de ev. avkuttete hjørnene på annen måte.

Pass og nasjonale ID-kort til makulering skal ikke hentes og destrueres av eksterne firma, med mindre dette skjer i følge med en politiansatt eller under oppsyn av en ansatt ved pass- og ID-kontoret, herunder utenriksstasjon.

11.6. Saker som gjelder barn – ett vedtak per barn

Det skal skrives ett vedtak per barn på grunn av personvern hensyn, selv om foreldrene til de barna søknadene gjelder er de samme og vurderingen(e) er de(n) samme. Det bør lages en sak i WebSak for hvert barn og kryssreferanse mellom sakene. Kryssreferansen skal oppgis i klageoversendelsen. Alle relevante dokumenter trenger ikke å skannes i hver sak, så fremt de ligger i en av disse sakene og det er oppgitt kryssreferanse.